

HET SYNDROOM VAN JOANNES DE DOPER

HET was met een diepe vreugde dat Sint-Jan de Doper toekeek hoe Jezus zijn grote messiaanse opdracht op zich nam, en het was dan ook zonder de minste spijt dat hij zijn beste leerlingen aan Hem afstond. Het was zo voorbeschikt, Jezus moest groter worden en zichzelf kleiner (cf. Jo 3, 29-30). Maar na enkele weken was de Doper zo van zijn stuk gebracht door de houding van Christus dat diepe twijfel een einde maakte aan zijn vreugde...

Deze figuur van het Oude Testament kon zich niet voorstellen dat de bekeringsbeweging die hij ingeluid had, en waarvan Jezus de leiding had genomen, zou uitlopen op het *genadejaar* voorzien door de profeten (cf. Lc 4, 16-19). De Doper had van hun onderricht slechts één ding overgehouden : het verschrikkelijk oordeel waardoor de Messias Israël moest herstellen in geheel zijn religieuze en politieke glorie. Christus moest dus zonder dralen tekeer gaan tegen schisma en ketterij, die de godsdienst

van de voorvaderen verbrokkelden tot een veelvoud van sekten en partijen. Maar dat deed Jezus niet. Waarom verloor Hij zijn tijd met verhalen te vertellen aan de boeren en de vissers van Galilea, terwijl in Jeruzalem alles voortging zoals vroeger, in de grootste ongerechtigheid ?

De verbijstering van Joannes de Doper werd nog versterkt door de duisternis en de eenzaamheid van de gevangenis waarin Herodes hem opsloot. Tenslotte hield hij het niet meer uit : « Toen riep Joannes twee van zijn leerlingen en zond hen tot de Heer met de vraag : *Zijt Gij het die komen moet of moeten wij een ander verwachten ?* [...] Hij gaf hun ten antwoord : *Gaat en bericht aan Joannes wat gij gezien en gehoord hebt. Blinden zien en kreupelen gaan, melaatsen worden gereinigd en doven horen, doden verrijzen en aan armen wordt het Evangelie verkondigd. Zalig is hij die zich aan mij niet ergert !* » (Lc 7, 19-23).

Vladimir Poetin in het Vaticaan : de onoverwinnelijke coalitie van de Onbevleete Maagd Maria !

Als wij eerlijk zijn, moeten we erkennen dat God ook ons verrast en dat het ook ons overkomt dat wij op een abnormale manier uit het veld geslagen zijn. Dat is het « syndroom van Joannes de Doper », de ziekte die ons beloert sinds de uitverkiezing van paus Franciscus op 13 maart 2013. Omdat de Plaatsvervanger van Christus niet groter is dan zijn Meester verwekt ook hij, om dezelfde redenen, een zeker schandaal.

Broeder Bruno, onze prior, doet al het mogelijke om ons te wapenen tegen dat syndroom, door maand na maand aan te tonen hoezeer het hart van paus Franciscus geïnspireerd wordt door het Hart van Jezus, niet alleen in zijn barmhartige liefde voor de arme schaapjes van de Kerk die zo lang zonder herder gebleven zijn, maar ook in de moedige en tegelijk voorzichtige aanpak van de kwalijke effecten van Vaticanum II op alle niveaus van de hiërarchie.

De **Contrareformatie** en de **Contrarevolutie** van Jezus zetten zich zonder veel gedruis in beweging, onder de dekmantel van de « nieuwe evangelisatie ». Het schip van de Kerk zet opnieuw alle zeilen bij, voortgestuwd door de H. Geest, na vijftig jaar conciliaire windstilte. De kapitein staat aan het roer, de bemanning heeft opnieuw hoop, en de passagiers ook !

« WE KEREN NIET OP ONZE STAPPEN TERUG »

Na één jaar pontificaat van paus Franciscus dringt het besluit zich op : « We keren niet op onze stappen terug. Vaticanum II is voorbij, voorgoed voorbij ! »

De Russische president Poetin gebruikte dezelfde uitdrukking om zonder omwegen de definitieve begrafenis van het Sovjetregime duidelijk te maken. Wie zou vandaag de oprechtheid en de waarheid van zijn woorden in twijfel durven trekken ? En toch zou een Rus nog kunnen mopperen en klagen dat de communistische partij nog altijd in de Doema zetelt ; dat de criminele pleitbezorgers van de Goelag niet bestraft werden ; dat Poetin het Leninmausoleum niet heeft afgebroken ; dat vaders Stalin nog altijd zijn straten en standbeelden heeft ; enzovoort. Die Rus zou kunnen zeggen, met alle schijn van de waarheid aan zijn kant, dat « *de denkwereld van het Sovjetregime nog altijd bestaat en verdergaat met het land te ondermijnen.* » En inderdaad wegen de gebreken van zeventig jaar Sovjetunie zeer zwaar door, niet alleen op de economie en de politiek, maar ook (en dat is nog erger) op de moraal en de godsdienst van de Russen. Het is daarom dat de remedie die de Hemel voorstelt meer dan ooit actueel is : de toewijding van Rusland aan het Onbevlekt Hart van Maria.

Om te begrijpen wat zich in de Kerk afspeelt, moet men geen geweldige studies gedaan hebben, integendeel. Onze vader, abbé de Nantes, wees er ons op dat God zo goed is dat het voor Hem volstaat een « kleine rest » van gelovigen te vinden, soms zelfs één enkele persoon die zich zonder discussie in Zijn dienst stelt, om heel de mensheid te doen profiteren van de goddelijke zegeningen.

In de eindtijd die wij nu beleven wil het Hart van Jezus het vuur van zijn liefde over de hele wereld verspreiden om de duivel te verdrijven en te heersen met het oog op het grootst mogelijke geluk van de mensheid, zowel tijdelijk als geestelijk. De eindoverwinning zal toevallen aan het Onbevlekt Hart van Maria, zoals geopenbaard door de grote verschijningen in Fatima (1917), Pontevedra (1925) en Tuy (1929). De Kerk, in de persoon van de H. Vader, en de Russische natie zijn daarmee op intieme wijze verbonden. Beide moeten elkaar wederzijdse steun bieden om uit de rampspoed te geraken : Rusland uit de vreselijkste van de revoluties en de Kerk uit de grote apostasie.

Gisteren hebben wij gezien hoe het Heilige Rusland weer overeind kwam uit de communistische revolutie, vandaag zien wij hoe de Heilige Kerk terug opstaat uit de conciliaire revolutie – en allebei op dezelfde providentiële en vreedzame manier. Hier is duidelijk de « vinger Gods » aan het werk !

Het was niet voor niets dat Congar ooit zei : « Met Vaticanum II heeft de Kerk op vreedzame wijze haar eigen Oktoberrevolutie doorgevoerd. » Beide revoluties, de communistische en de conciliaire, eindigen in een gelijkaardige toestand van ontbinding en puin. Als de val van de Berlijnse Muur het symbool was van de ene ineenstorting, dan was het ontslag van « Panzer-paus » Benedictus XVI het signaal van de andere.

VATICANUM II IS VOORGOED VOORBIJ

Het Tweede Vaticaans Concilie, dat wil eigenlijk zeggen de “ bolsjevistische ” minderheid die met de actieve medeplichtigheid van de pausen Joannes XXIII en Paulus VI bewust aanstuurde op een breuk met de Traditie, heeft zijn ding gedaan. Het Concilie heeft de Kerk ontdaan van haar substantie. De grote slogan was de *hermeneutiek van de breuk*, althans tot aan de veertigste verjaardag van het Concilie in 2002. Voor de vijftigste verjaardag, in 2012, werkte die slogan niet meer...

Benedictus XVI had dat al sinds lang begrepen, en vanaf zijn uitverkiezing in 2005 deed hij al het mogelijke om zijn Concilie (hij was indertijd *peritus*, expert) te redden. Deze obsessie ging bovendien hand in hand met de angst voor een katholieke Contrareformatie, waarvan hij heel goed aanvoelde dat zij beantwoordde aan het diepe verlangen van de échte Kerk.

Hij lanceerde daarom een heus overnamebod aan het adres van de traditionalistische milieus. Hij moest absoluut een bepaalde klerikale jeugd, gestoken in soutane en met een Romeinse *col* rond de hals, aan zijn zijde krijgen, omdat zij zo'n vertrouwen wekte... Hij moest absoluut vervanging zoeken voor de oude garde van '68 die op het punt stond het tijdelijke voor het eeuwige te wisselen... Maar om de traditionalisten over de streep te trekken diende hij het geweer van schouder te veranderen : **de teksten van Vaticanum II moesten nu in de zin van *continuïteit* met**

de Traditie geïnterpreteerd worden. Gedaan met de filosofie van de breuk !

De nieuwe slogan, de *hermeneutiek van de continuïteit*, moest Vaticanum II een nieuwe jeugd schenken, maar bespoedigde in de praktijk de val ervan. De "vieringen" van de vijftigste verjaardag van het Concilie maakten duidelijk dat Vaticanum II, waarvan met alle macht werd beweerd dat het springlevend was, in feite zo dood was als een pier en zelfs in volle ontbinding. Het Concilie ? Geen kat die er nog van wakker ligt.

Daarop volgde het aftreden van Benedictus XVI. Iedereen was verrast, maar tegelijkertijd opgelucht.

DAAR IS FRANCISCUS

De nieuwe Opperherder erkent dat negenenegentig van de honderd schapen de schaapskooi verlaten hebben en dat de Kerk van vandaag lijkt op een militair veldhospitaal na een grote slag. Dan is het toch wel duidelijk dat paus Bergoglio zichzelf en ons geen zand in de ogen wil strooien !

Aan de vooravond van de uitverkiezing van Franciscus verkeerde de Kerk in een toestand vergelijkbaar met die van Rusland op het moment dat Michail Gorbatsjov aan de macht kwam. Franciscus en hij hebben veel punten gemeen. Gorbatsjov maakte onmiddellijk een einde aan de holle propagandataal en voerde een audit uit van zijn geruïneerd land. Door zich op te werpen als de meest invloedrijke wereldleider kon hij de catastrofale toestand van zijn land lange tijd verborgen houden. Hij organiseerde geen heksenjacht en liet de bestaande structuren overeind om ze langzaam te doen evolueren... Hij zou in zijn opzet geslaagd zijn zonder de druk van Washington, dat Jeltsin en de oligarchen omkocht. Maar na tien rampzalige jaren van wild kapitalisme hernam Vladimir Poetin op providentiële wijze dezelfde politiek van nationale en religieuze restauratie, terwijl hij op een briljante manier het hoofd bood aan duizend en een problemen.

Broeder Bruno toont aan dat paus Franciscus met dezelfde wijsheid, dezelfde voorzichtigheid en dezelfde vastberadenheid handelt. Het verbaast ons dan ook niet dat de paus en de leider van de grootste christelijke natie samen de orde en de vrede opleggen op het internationale podium en weerstand bieden tegen het imperialisme van de *yankees* en hun jihadistische handlangers.

Het was duidelijk met tegenzin dat Franciscus op 13 oktober 2013 *niet* overging tot de toewijding van Rusland aan het Onbevlekt Hart van Maria. Broeder Bruno denkt dat de tegenkanting is gekomen van Benedictus XVI en zijn lobby, allemaal aanhangers van de jezuïet Edward Dhanis, de grote tegenstander van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima en haar politiek. Paus Bergoglio is intelligent, en als hij geoordeeld heeft dat het niet goed was de onmiskenbare druk die uitgeoefend werd te negeren, heeft hij daar zijn redenen voor. Het is hoe dan ook slechts uitstel, zoals iedereen wel zal begrijpen die op 25

november zag hoe Poetin de H. Vader een icoon van de Moeder Gods van Vladimir ten geschenke gaf, de wonderbare beeltenis die al de hele geschiedenis door de beschermster van Rusland is. **Alles is in gereedheid voor de toewijding.**

In afwachting anticiperen Poetin en Franciscus daar op door in onderling akkoord een gemeenschappelijke buitenlandse politiek te voeren. Wij beleven de terugkeer van het christendom op het internationale podium, meer bepaald in het Midden-Oosten, om de christenen die vermoord worden ter hulp te komen en om met veel diplomatieke handigheid de Syrische president te steunen die hen beschermt.

JEZUS MET ONS

Paus Franciscus bezit waarschijnlijk niet dezelfde luciditeit als onze geestelijke vader met betrekking tot het Tweede Vaticaans Concilie. Of hij is zo voorzichtig dat hij doet alsof hij die niet bezit. Maar broeder Bruno stelt al zijn vertrouwen in het levend geloof van de opvolger van Petrus, en vooral in de H. Geest die hem leidt en die hem zal helpen om een Derde Vaticaans Concilie van de restauratie in gang te zetten. Het is Franciscus die Rusland zal toewijden aan het Onbevlekt Hart van Maria, waarborg van alle mogelijke zegeningen.

Sinds 13 maart 2013 wellen geloof, hoop en liefde terug op uit de troon van Petrus, en dankzij het hart van Franciscus schenken zij opnieuw leven aan het « dorre gebeente » (cf. Ez 37, 1-13) van onze arme Kerk, die vijftig jaar lang belaagd werd door zoveel ketterijen en schisma's. Dat was het werk van de dood : laten we er niet meer over spreken. Nu slaat het uur van de grote heropbouw. Door zijn apostolische exhortatie *Evangelii gaudium* heeft de H. Vader de fundamenten gelegd van een omvattende pastoraal, waarvan broeder Bruno elke dag opnieuw aan toont dat ze overeenstemt met de leer van onze geliefde vader abbé de Nantes. Op die globale doctrine van de KCR zal de paus kunnen rekenen wanneer hij vaststelt dat de apostolische verlangens die hem het nauwst aan het hart liggen een andere basis nodig hebben dan de wankelende fundering die hij geërfd heeft van bepaalde leermeesters.

Zoals Jezus in Galilea houdt paus Franciscus van de mensen van goede wil en wordt hij ook door hen bemind. Zoals Jezus naar Jeruzalem optrok om de handelaars uit de Tempel te verjagen, zo ook heeft Franciscus een begin gemaakt met het weggagen van de dieven en andere parasieten die het huis van God belasten. De Plaatsvervanger van Christus heeft daartoe zijn « ijzeren staf » (cf. Ap 2, 27) tevoorschijn gehaald. Hij zal hem nodig hebben, want in de schaduw worden reeds allerlei klerikaal-maffieuze coalities tegen hem gesmeed...

Tijdens de kruisweg die hij zal moeten gaan, zullen wij hem volgen, vol vertrouwen, want in hem schittert het blanke licht van het geloof en is de bijstand van de Goddelijke Helper zichtbaar !

broeder Philippe van het Aanschijn Gods

ABÉLARD EN SINT-BERNARDUS

HET GROTE CONFLICT TUSSEN DIALECTIEK EN MYSTIEK

OP het einde van de zesde eeuw, zo kan men zeggen, zijn al onze katholieke dogma's officieel en op plechtige en onfeilbare wijze vastgelegd: het mysterie van de H. Drievuldigheid, het mysterie van de Menswording en van de Verlossing, het mysterie van de predestinatie, de vrijheid en de genade, het mysterie van de erfzonde en van de rechtvaardiging. Maar de dogmatische definities kwamen telkens slechts door toedoen van een zware crisis tot stand (arianisme, nestorianisme, pelagianisme,...). We moeten daarbij vaststellen dat het bij een ketterij altijd gaat om misbruik van de ratio: wanneer de rede zich verheft tot rechter over het geloof, dan wordt het geopenbaarde mysterie mishandeld, verkracht en tenslotte afgewezen.

In de middeleeuwen krijgen we te maken met een nieuw conflict, een nieuwe breuk tussen het filosofisch intellect en het geloof. Universiteiten worden gesticht, waar men vol geestdrift de handschriften van de antieke werken bestudeert: Plato en Aristoteles, maar ook Seneca, Cicero, Vergilius, Ovidius. De betere historici spreken over de twaalfde eeuw als over een pre-renaissance, een eerste renaissance zelfs, die vol is van terugkeer naar de oudheid, humanisme en onafhankelijkheid.

Tegenover deze opbloei van het denken staat een gelijkaardige wedergeboorte van de grote religieuze orden: de benedictijnen van Cluny, de cisterciënzers, de premonstratenzen, de kartuizers. Het resultaat is een vruchtbare maar gevaarlijke confrontatie tussen de monastieke mystiek en de dialectiek van de universitaire scholen. Het gaat niet meer, zoals in de tijd van Arius, om Alexandrië tegen Antiochië; het gaat om Parijs, Laon, Compiègne tegen Cluny, Clairvaux en de abdij van Sint-Victor. In het duel tussen de H. Bernardus en Abélard, tussen de laatste van de kerkvaders en de eerste van de moderne filosofen, staan het christendom en het eeuwig heidendom tegenover elkaar. De gelukkige ontknoping van dat duel verklaart de schittering van de middeleeuwen.

AMBITIE VAN EEN FILOSOOF, ROEPING VAN EEN MONNIK

Pierre Abélard wordt geboren in 1079 in de omgeving van Nantes. Bernardus van Fontaines ziet twaalf jaar later, in 1091, het levenslicht nabij Dijon. Beiden kiezen het geestelijk gewaad boven een

wapencarrière. Bernardus doet onopvallende studies in de kapittelschool van Châtillon-sur-Seine, terwijl Abélard van stad tot stad trekt op zoek naar de beste leraren, van wie hij zich de leer eigen maakt en die hij pas de rug toekeert wanneer hij hen in het openbaar heeft overwonnen in een of ander dialectisch tornooi. In Loches aanhoort hij Roscelin, de meester van het « nominalisme », van wie hij het systeem al snel tot stof herleidt. Hij begeeft zich naar Parijs, waar Guillaume de Champeaux heerst, de meester van het « realisme ». Hij luistert lange tijd naar hem om hem uiteindelijk te betrappen op flagrante tegenstrijdigheden. Hij discussieert met hem, daagt hem uit en legt hem het zwijgen op. Hij opent dan vlakbij een school om er vrij zijn eigen leer te onderrichten.

We zijn in 1108. De studenten stromen toe. Champeaux, die deze uitdagende concurrentie van een jonge, amper dertigjarige leraar maar moeilijk verteert, intrigeert tegen hem. Daarop vestigt Abélard zijn school op de linkeroever, *Rive gauche*, op de *Montagne Sainte-Geneviève*. De studenten staan er met duizenden te dringen. Men begint met het rooien van de wijngaarden, het bouwen van huizen: hier ligt de oorsprong van de universiteit van Parijs.

Meester Pierre, die beweert een nieuwe Aristoteles te zijn, heeft inderdaad een originele oplossing gevonden voor

het cruciale probleem van de « universalia », de algemene begrippen, ergens halverwege tussen de twee foutieve systemen van realisme en nominalisme in. Het ging erom te weten of de ideeën en de woorden die wij hanteren om deze universalia uit te drukken, een wetenschappelijke en waarachtige waarde bezitten of niet. De nominalist Roscelin beweerde dat woorden slechts conventionele geluiden zijn, die geen enkel verband hebben met de diepere zin van de dingen. De « tafel » of de « vrijheid » bestaan niet, want als we « tafel » of « vrij » zeggen denken we aan honderd en één verschillende zaken. De realist Champeaux daarentegen denkt in de lijn van Plato: de ideeën of vormen die door de woorden worden uitgedrukt bestaan wel degelijk, maar ver van onze zintuiglijke wereld.

Abélard is de eerste geweest om tegenover Roscelin en Guillaume de Champeaux opnieuw het systeem van de *abstrahering* uit te denken, dat teruggaat op Aristoteles: ons denken richt zich op

de gelijkenissen en de verschillen tussen de waarneembare dingen om er de noodzakelijke en universele vormen en structuren van te bepalen, de ideeën of concepten, waarvan de woorden het verbale teken zijn. Zo zijn onze gedachten juist of onjuist al naargelang zij al of niet beantwoorden aan de reële aard van de dingen waarover we spreken. Dat is het *conceptualisme* van Abélard, een beslissende stap in de uitwerking van de scholastiek: de exacte methode van de natuurwetenschappen is er op gebaseerd, net als trouwens alle waarachtige kennis. De volgende stap zal gezet worden door H. Thomas van Aquino met zijn kennissysteem, dat getuigt van een gematigd realisme dat veel verschuldigd is aan Abélard.

Meester Pierre heeft reden om trots te zijn. Zijn geweldig succes is verdiend. De oude Guillaume de Champeaux, overklast en verzuurd – dat is tenminste wat zijn rivaal beweert – trekt zich terug in de abdij van Sint-Victor die hij sticht op de rechteroever van de Seine, *Rive droite*. Wanneer hij korte tijd later bisschop van Châlons wordt, legt hij zich toe op de gewijde wetenschap, de *Lectio divina*, het commentaar op de Heilige Schrift. Meester Pierre is echter jaloers op deze roem van een andere soort die hij niet bezit! Hij laat daarom in 1113 zijn studenten in de steek en begeeft zich naar Laon, om de Bijbelwetenschap te leren uit de mond van de meest befaamde meester, Anselmus. Maar al snel minacht hij ook hem; hij beweert er meer van te weten en richt een rivaliserende leerstoel op zonder daartoe het recht te hebben. Anselmus laat hem verjagen uit Laon. Hij keert daarom terug naar Parijs, en deze keer met de titel van *Meester in de gewijde wetenschappen*. En weer valt hem eer te beurt, een nog grotere eer zelfs. Hij wordt bestuurder van de *Écoles de Notre-Dame*.

In 1111 keert Bernardus van Fontaines zich op twintigjarige leeftijd af van wereldlijk vermaak en ambitie en begeeft zich naar Cîteaux om er « God te zoeken », volgens het woord van de H. Benedictus. Zijn bliksemsnelle carrière in heiligheid en dienstbaarheid aan de Kerk begint dus met de nederigheid van de bekering en van de afzondering in een klooster. In 1115 wordt hij aangeduid om de abdij van Clairvaux te stichten, waarvan hij de abt zal zijn tot aan zijn dood.

De beide zo uiteenlopende vormen van het ideaal van een onstuimige jeugd vinden in deze twee volkomen tegengestelde persoonlijkheden hun boegbeeld. Grote groepen jongeren, ontruikt aan de wereld en dikwijls ook aan de wereld van de studenten door de prediking van Bernardus, trekken zich terug in de eenzaamheid van Clairvaux, van Trois-Fontaines, van Fontenay... Bernardus, die het schitterend middelpunt vormt van deze onvergelykbare heropleving van het monastieke leven,

zoekt slechts de zuivere en unieke liefde tot Christus. Hij mediteert over de Heilige Schrift om er het goddelijk mysterie van te smaken, want hij is dorstig naar mystiek en niet naar dialectiek. Het is niet zozeer om aan het intellect te voldoen dan wel om het hart te voeden en de ascetische inspanning van zijn monniken te ondersteunen dat hij preekt en de Heilige Schrift becommentarieert...

De universitaire scholen kennen een even snelle expansie. Abélard is er het centrum van. Iedereen beschouwt hem als een nieuwe, jonge en geniale Aristoteles, een veroveraar van de onbevungen geesten zoals Bernardus van Clairvaux dat is van de zielen en de harten. Meester Pierre richt zich immers op het verstand van het individu, op de zuivere rede. Het is een absolute eis van rationele helderheid die zijn leerlingen bezielt en waaraan Abélard beweert tegemoet te komen – zelfs en vooral in de interpretatie van de Bijbel en de ontcijfering van de goddelijke mysteries, die hij met de nieuwe naam van *Theologie* aanduidt als om zijn beheersing ervan te bevestigen.

Het is het moment waarop het Westen in een roes tot de herontdekking komt van het heidens stoïcisme en humanisme, de hoofse liefde uitvindt en met nieuwe ogen naar de natuur kijkt. Abélard, prins van de dialectiek, is de man van deze universele renaissance waarmee hij ook de wetenschap over God wil associëren. Hoeveel deze dwaze hoogmoed hem zou gedreven hebben weten we niet, want hij maakte de meest ongelofelijke geschiedenis van de twaalfde eeuw mee: zijn liefdesavontuur met Héloïse en de ellendige ontknoping ervan. In dat avontuur, dat in een drama uitmondt, komen de ideeën in botsing met het leven, de rede van Meester Pierre met zijn passies, de natuur met de genade, de hoogmoed van de Filosoof met de vernedering van de mens, het schepsel met zijn God.

HÉLOÏSE : DE SCHOK VAN DE LIEFDE

In 1118 maakt Abélard kennis met de 17-jarige Héloïse. Zij is het nichtje van een kanunnik, een zekere Fulbert, en als geletterde jonge vrouw volgt zij de colleges van Meester Pierre. De bijna veertigjarige filosoof heeft roem en rijkdom verworven; van alle aardse geneugten ontbreekt hem enkel nog die van de lichamelijke liefde. In zijn « *Historia calamitatum* » (« Geschiedenis van mijn rampspoed ») verhaalt Abélard in alle eerlijkheid hoe hij haar uitkoos als zijn prooi. Hij overhaalt de oom om hem in zijn huis te doen logeren, zagezegd om zich beter met de opleiding van het nichtje te kunnen bezighouden... Tijdens de lectuur van de antieke dichters en filosofen vat Héloïse liefde op voor haar leermeester. Zij geeft er zich aan over zonder terughoudendheid en zonder wroeging, « een zacht lam-

metje uitgeleverd aan de hongerige wolf», zoals Abélard zelf schrijft !

Ze worden minnaars. Voor de « nieuwe Aristoteles » ging het oorspronkelijk slechts om het veroveren van een mooie, jonge vrouw, maar nu moet hij erkennen dat hij van haar houdt, méér van haar houdt dan van de filosofie... Eindelijk bemint hij iemand anders dan zichzelf, en hij verdraagt het niet meer van haar gescheiden te worden. Hun geheime afspraken houden hem onder tussen meer bezig dan de voorbereiding van zijn lessen, en de studenten betreuren « de verduistering van zijn genie ».

Op een dag blijkt Héloïse in verwachting. Hij ontvoert haar naar Bretagne, bij één van zijn zussen, waar Astrolabus (« de val van de ster » ?) geboren wordt. Vervolgens stelt hij Fulbert voor haar te huwen, maar : in het geheim, « *opdat mijn roem er niet zou onder lijden* » ! Zijn hoogmoed leidt tot dit hypocriete plan dat op alle punten tegengesteld is aan de eer, die van hemzelf en die van zijn geliefde ; hoe wil hij zelfbeheersing en vrijheid van geest veinzen om een wijze te lijken, terwijl hij in feite de slaaf van zijn zinnen geworden is ?

De kanunnik doet alsof hij akkoord gaat, maar zint ondertussen op wraak. Hij huurt mannen in die midden in de nacht binnendringen in de woning van Abélard en hem in zijn slaap vreselijk verminken : hij wordt gecastreerd. « *Ik ben gestraft in datgene waarmee ik gezondigd heb* », zegt hij zonder enige schaamte.

Hij verplicht Héloïse, zijn vrouw, om in een klooster in te treden. Hijzelf ziet ook geen andere oplossing dan zich uit de wereld terug te trekken.

In heel deze fatale geschiedenis reageren Abélard en Héloïse op de tegenspoed als heidenen, als humanisten – ik durf zelfs zeggen : als verafgoders van hun eigen grootheid. Dezelfde man die hoogmoedig beweerde het mysterie van de Drie-eenheid te herleiden tot een systeem van heldere begrippen, zal tevergeefs proberen om de vloed van zijn passies en de warboel waarin deze hem brengen onder controle te houden binnen het kader van zijn dialectiek en het ideaal van de Wijze. Het fiasco zal des te frapperender zijn...

EERSTE CONFLICTEN

Abélard, van wie de reputatie voorgoed gecompromitteerd lijkt, zoekt zijn toevlucht in een klooster, het beroemdste en meest aristocratische van allemaal : de koninklijke abdij van Saint-Denis (1119-1120) bij Parijs. Hij maakt er zich erg ongeliefd bij iedereen door zijn lijkbeddershouding en zijn kritiek op alles en nog wat. Gelukkig voor hem en voor zijn medemonniken halen zijn leerlingen hem weldra uit zijn afzondering.

Hij hervat zijn onderricht in de rationele theolo-

gie en opnieuw stromen de studenten toe. Met zijn gewone durf behandelt hij het moeilijkste probleem, dat van de H. Drievuldigheid, het mysterie dat in de 12de eeuw ongetwijfeld het meest intens wordt bestudeerd en onderwezen. Maar hij maakt er het toepassingsveld van zijn « conceptualisme » van : hij stelt zich tot doel dit mysterie logisch uit te leggen en het vanzelfsprekend te maken voor de natuurlijke rede. Abélard komt ter sprake op het concilie van Soissons in 1121 en wordt door deze vergadering veroordeeld.

Volgens sommigen heeft hij zich toen onderworpen, maar dat is niet zo zeker. Na de absolutie gekregen te hebben keert hij terug naar Saint-Denis. Opnieuw maakt hij zich daar onuitstaanbaar, door bijvoorbeeld aan de monniken te willen bewijzen dat hun stichter, de eerste bisschop van Parijs, niets gemeen heeft met Dionysius de Areopagiet, die in Athene Sint-Paulus bekeerde. Het gaat hier al om de rationalistische kritiek op eeuwenoude legenden en tradities. In deze koninklijke abdij is zo iets echter majesteitsschennis ! Hij moet het koninkrijk ontvluchten en zoekt zijn heil in het aangrenzende gebied van graaf Thibault van Champagne. Hij zoekt de eenzaamheid op aan de oevers van de Ardusson, niet ver van Nogent-sur-Seine, en bouwt er een hut en een kapelletje. Abélard kluizenaar, wie had dat kunnen denken !

Waarschijnlijk rond deze tijd verschijnt een andere Petrus ten tonele : de nieuwe abt van Cluny, in 1122 verkozen op dertigjarige leeftijd, de man die later Eerbiedwaardig zal worden genoemd. Petrus Venerabilis biedt de filosoof, die nog in de ban is van wereldse roem, het asiel van zijn abdij aan om er eindelijk, in alle nederigheid, de ware goddelijke wijsbegeerte te beoefenen. Maar de uitnodiging van de « echte filosoof van Christus » aan onze kluizenaar blijft in die jaren onbeantwoord. Er heeft zich een kentering in het voordeel van Abélard voorgedaan na zijn veroordeling te Soissons. De leerlingen stromen opnieuw toe naar de eenzame plaats aan de Ardusson, en een groot dorp van hutten omringt weldra de kluizenaarshut van de Meester. Geïrriteerd door de wanorde die zijn « plattelandschool » beheerst, keert Abélard op een mooie dag die duizend studenten de rug toe bij het eerste voorwendsel dat hem geboden wordt. Monniken van een obscure abdij in Bretagne hebben hem tot abt uitgeroepen. Hij snelt er heen in 1125.

Dan begint de somberste etappe in zijn bewogen leven. Hij verlaat in 1128 de sinistere Bretoense abdij van Saint-Gildas om Héloïse en haar geestelijke dochters in het klooster van de Paracleet in het bisdom Troyes te vestigen. Zelf keert hij terug naar Saint-Gildas en vreest die plaats nooit meer te zullen verlaten...

TEN DIENSTE VAN ZICHZELF, TEN DIENSTE VAN GOD

Toch vindt deze buitengewone man precies in de wanhoop de kracht voor nieuwe ondernemingen. In 1134 verschijnt hij opnieuw in de scholen van de *Montagne Sainte-Geneviève* in Parijs. Nogmaals verdrijven de studenten zich aan zijn voeten om naar hem te luisteren. Hoe fascinerend moet zijn intellect geweest zijn, hoe schitterend zijn prestige dat hij uit schande, veroordeling, mislukkingen steeds ongeschonden tevoorschijn komt en een steeds roemrijker aureool krijgt! In een tijdsbestek van minder dan tien jaar is hij de auteur van een enorme hoeveelheid literatuur die zich meteen verspreidt in heel intellectueel Europa.

De H. Bernardus is in 1130 bijna veertig jaar. Gedurende twintig jaar heeft hij zich van de wereld afgezonderd en in een ontstellende ontbering geleefd die zijn gezondheid onomkeerbaar heeft aangetast. Maar hij is gelukkig in de liefde van God en vervuld van hemelse dingen. Voortdurend overweegt hij de Heilige Schrift en spreekt erover op goddelijke wijze. Hij is nu voor iedereen een heilige, een van die zeldzame mensen die zodanig van God houden en door Hem bemind worden dat ze mirakels doen en dat de massa's hen volgen.

Toch verzamelt hij elke avond zijn monniken, mannen die door zijn oproep met honderden tegelijk alles achtergelaten hebben en leven in de ongezonde eenzaamheid en het harde labeur van Clairvaux. Hij spreekt hen over God zoals nooit iemand tevoren over Hem gesproken heeft, over de Heilige Maagd, over de Hemel. Het zijn woorden die waarachtig, overtuigend en troostend zijn, van iemand die het onzichtbare waarover hij spreekt gezien heeft en ervan leeft.

In de volgende tien jaar wordt hij door paus en bisschoppen geroepen om zijn buitengewone gaven ten dienste te stellen van de Kerk: die van prediker, van wonderdoener, maar ook van profeet die de menigten aan zijn wil onderwerpt en die ontzag afdwingt bij de groten van de aarde. Hij wordt in de strijd voor God geworpen. Hij bekampt de antipaus Anacletus tussen 1130 en 1138 en slaagt erin een einde maken aan zijn schisma. Terzelf-

dertijd sticht hij dertig abdijen. Zo gauw hij kan, keert hij terug naar Clairvaux en herneemt zijn kloosterleven; hij woont er in een smalle cel onder een trap. In 1135 begint hij aan zijn *Commentaar op het Hooglied*, dat hij zal voortzetten tot aan zijn dood en dat zijn grootste werk blijft. In 1138 heeft hij het aan de stok met de kloosterlingen van Cluny: vol vuur verwijt hij hen hun te grote rijkdom, hun hang naar pracht en praal, hun verlangen naar comfort, hun hoogmoed. Het is een hevig dispuut, maar Petrus Venerabilis trekt er een heilzame les uit en hervormt weldra de duizend vijfhonderd abdijen die van zijn gezag afhangen.

Later, in 1145, zal Bernardus op tocht gaan om de Albigenzen te bekeren. In 1146 zal hij in Vézelay de tweede kruistocht prediken, die echter op een fiasco uitloopt. Wanneer men hem dat verwijt, wordt hij door twijfel overmand. Hij vraagt aan God een teken: mocht dit blinde kind zien... en door een mirakel krijgt het kind het zicht terug.

Bernardus is niet iemand die zijn eigen roem zoekt en zijn verstand ziet als de maatstaf van alle dingen, zelfs de goddelijke. Hij is een heilige, die brandt van een extatisch geloof dat hem als het ware verplettert tegenover de schittering van de goddelijke glorie en hem soms meevoert in de aanschouwing van het zaligmakende Mysterie. Hij heeft niet de pretentie een persoonlijke uitleg van het geloof te geven; hij wil slechts aan allen de goddelijke taal van de Heilige Schrift laten horen. En als er zich een moeilijkheid voordoet, beroept hij zich niet op de dialectiek – die hij verfoeit en als een vijand van God ziet – maar luistert hij naar het onderricht van het Leergezag, zoekt wat de Traditie zegt en onderwerpt zich tenslotte altijd aan het gezag van de paus, die hij voor onfeilbaar

Abélard en Héloïse vonden in 1817 hun laatste rustplaats op het beroemde kerkhof van Père-Lachaise in Parijs.

houdt. Het was ondenkbaar dat het tussen een dergelijke man en Abélard niet tot een dramatische botsing zou komen...

DE GROTE CONFRONTATIE VAN DE EEUW

Het drama barst los in 1139. Twee werken van de Parijse meester zijn net verschenen: *Inleiding tot de Theologie* en *De christelijke Theologie*. Ze brengen het geloof in gevaar.

Vanuit zijn intuïtief juiste kijk op de zaken die hem misschien door zijn heiligheid wordt ingegeven, maar volgens mij in de eerste plaats door zijn schranderheid, doorziet de H. Bernardus meteen het venijn in de dialectiek van Abélard en het dodelijk risico dat de Kerk erdoor loopt.

Hij stemt ermee in Abélard te ontmoeten, maar we weten niets af van wat tussen hen gezegd werd. De abt van Clairvaux, zo heftig in zijn brieven en zijn polemische geschriften, was in zijn persoonlijke gesprekken de zachtheid zelf, de overtuigende naastenliefde. Het lijkt erop dat de ontmoeting tot resultaat heeft dat Bernardus overtuigd wordt van de hoogmoed en de dwaling van Abélard, maar dat hij toch van hem de belofte krijgt dat hij zich zal onderwerpen en voortaan zal zwijgen over de betwiste punten. Maar amper is Meester Pierre terug in Parijs of hij vergeet zijn beloften en stelt, opgehitst door zijn leerlingen, een vreselijk pamflet op. Het bleef niet in zijn geheel bewaard, maar de korte uittreksels die ons bekend zijn betekenen een beleedigende uitdaging aan het adres van Bernardus. Deze laatste, op de hoogte gebracht van Abélards trouweloosheid, schrijft daarop talrijke brieven naar Rome, naar de bisschoppen, naar iedereen van wie hij weet dat ze de Meester van de dialectiek toejuichen en steunen. Hij spoort ieder van hen aan tot eerbied voor en verdediging van het geloof en eist de veroordeling van Abélard.

Rond Pasen 1140 vraagt Meester Pierre om geconfronteerd te worden met Bernardus in tegenwoordigheid van de vergadering van de bisschoppen, die bijeenkomen in Sens. We moeten opmerken dat Abélard op dat moment slechts denkt aan het verdedigen van zijn roem en het verzekeren van de overwinning van zijn systeem – zoals elke nieuwlichter in de Kerk. Het is de hoogmoed van de dialecticus die hem bezielt; een kritiekloze klik aanhangers stuwt hem voort. Bernardus daarentegen komt naar Sens met het gevoel van zijn zwakte, vervuld van vrees, maar begeesterd door een heilige ijver voor de Kerk van God en het heil van de zielen; hij kan bovendien rekenen op de steun en het mandaat van alle bisschoppen.

De abt van Clairvaux legt hen uitvoerig de 17 of 18 stellingen uit die hij uit de werken van Abélard gehaald heeft en toont het ketters karakter ervan aan. De triomf van het katholiek geloof hangt af

van zijn inspanning op dat cruciale moment en met een hartstochtelijke welsprekendheid geeft hij er zich totaal aan, tot 's avonds laat. Laten we hem volgen in dat onderzoek, niet woordelijk (want we kennen de juiste inhoud van zijn betoog niet) maar inhoudelijk.

1. DWALING INZAKE HET GELOOF

De voornaamste dwaling van Abélard is dat hij de rede boven het geloof plaatst. Hij spot met een geloof dat onbegrijpelijk is voor de rede. « *Alleen de onwetenden doen de aanbeveling te geloven alvorens te begrijpen* », ironiseert hij. Hij maakt zich sterk dat hij alle dogma's kan doen begrijpen met behulp van argumenten uit de dialectiek. Maar het fundament van het christelijk geloof ligt in het gezag van God die spreekt en zijn geheimen openbaart om geloofd te worden op zijn woord! Zeker, het staat wetenschappelijk vast dat God gesproken heeft, door de mirakels waarmee zijn Openbaring gepaard ging. Maar de Openbaring zelf ontsnapt per definitie aan onze rationele bewijsvoeringen. Door te beweren zijn Credo te herleiden tot een dialectisch systeem moest Abélard wel vervallen in alle ketterijen van vroeger, die van Arius, Nestorius, Pelagius en heel wat anderen.

2. DWALING OVER DE DRIEVULDIGHEID EN DE EENHEID VAN GOD

Dit mysterie is sinds twintig jaar het geliefkoosde toepassingsveld van zijn dialectiek. De H. Bernardus verwijt hem dat levendig, omdat hij niet duldt dat de rede binnendringt in zo'n verheven materie. Voor Abélard is er enkel één God die absoluut uniek is; de drie "Personen" zijn slechts de drie metafysische attributen van Macht, Wijsheid en Goedheid. De abt van Clairvaux toont aan dat Abélard in de ketterij van Arius vervalt en heen en weer zwalpt tussen monisme (er is één God) en tritheïsme (er zijn drie goden).

3. DWALING OVER DE SCHEPPING

Abélard beweert dat onze door de Almachtige en oneindig goede God geschapen wereld noodzakelijkerwijze de volmaakst mogelijke en beste moet zijn. Men kan zich niet indenken dat God iets onvolmaakts zou gemaakt hebben. Als er zonde en kwaad in de wereld bestaat dan betekent dit dat God niet beter kon... Hier is het zuiver rationalisme in tegenspraak met de zoveel juistere theorie van Sint-Augustinus, die de wereld voorstelt als een schepping van God gekozen uit een massa mogelijke werelden en gewild om zijn *relatieve* volmaaktheid. De volmaakte God heeft een onvolmaakte wereld geschapen. Niet logisch? Maar hoe wijs!

4. DWALING OVER DE MENSWORDING

Abélard hernieuwt de ketterij van Nestorius. God is geen Mens, bepaalt hij op basis van zijn con-

ceptualisme, want deze beide concepten sluiten elkaar uit. Er is God, er is de Mens, en ieder van beiden bezit een geheel van specifieke eigenschappen. Er kan onmogelijk « overdracht van eigenschappen » zijn. Maar dat komt neer op de ontkenning van het mysterie van de Menswording ! Heel de Traditie verplicht ons ertoe te aanvaarden dat er wél een volmaakte en volledige overdracht van eigenschappen is. Alles wat gezegd is van de mens Jezus geldt ook voor de Zoon van God : God heeft geleden, God is gestorven.

5. DWALING OVER DE VERLOSSING

Elke ketterij over de Menswording houdt een totale misvatting in over het mysterie van de Verlossing. Voor Abélard heeft God in de Hemel niet geleden. Het is de mens Jezus die op aarde gekruisigd en gestorven is. Hiermee is de Passie niet langer een goddelijk werk van onschatbare waarde. Zij is slechts de individuele actie – heldhaftig en voorbeeldig, dat wel – van een mens onder de mensen. Er is geen oneindige “genoegdoening” meer die door de God-Mens werd verkregen voor al zijn mensenbroeders.

6. DWALING OVER DE KERK

Elk dualisme dat in Christus God en mens van elkaar scheidt, heeft ook tot gevolg dat een louter menselijke Kerk gescheiden wordt van haar goddelijke ziel, de Heilige Geest. De Kerk is dan nog slechts een « vereniging » waarin ieder handelt volgens zijn eigen krachten, overeenkomstig zijn persoonlijke heiligheid. Deze dwaling bestaat erin te denken dat de Kerk slechts op geldige wijze zonden kan vergeven en de genade van de sacramenten uitdelen in de mate waarin zij heilig is. Als de priester heilig is, dan vindt werkelijk de consecratie plaats ; anders niet. In plaats van te zeggen dat de Kerk heilig is en heilig handelt zelfs in haar zondige leden, is zij voor hem heilig in de heiligen, maar zondig en dus dood in de zondaars !

7. DWALINGEN OVER DE NATUUR, DE ZONDE EN DE GENADE

Voor het ongebreideld rationalisme van Abélard bestaat er geen erfzonde die doorgegeven wordt aan heel het menselijk geslacht. Dus komt iedere mens op deze wereld met een volkomen natuurlijke vrijheid om het goede te doen en het slechte te vermijden. Dit is je reinste humanisme. De mens kan uit eigen kracht zijn geweten volgen. Zoals de aanhangers van het pelagianisme herleidt Abélard de genade tot de natuurlijke inwendige energiebronnen, de uitwendige hulpmiddelen en de gunstige omstandigheden, goede raad, goede voorbeelden, evangelisch onderricht...

8. DWALING OVER DE MORAAAL

Voor hem bestaat er niets wat op zich slecht is. De uitwendige handeling is op zich steeds onver-

schillig ; het is de *intentie* van degene die handelt die goed of slecht is. Er bestaat dus geen zonde uit onwetendheid of in gedachte en zelfs niet in daden, maar alleen de zonde van intentie, en het effectief uitvoeren van de handeling voegt niets toe aan de schuldigheid van de innerlijke instemming.

9. DWALING OVER DE NAASTENLIEFDE EN DE DEUGDEN

In de lijn zelf van deze subjectieve moraal, die meer een sentimentele dan een rationele basis heeft, meer een romantische, esthetische grond dan een natuurlijke en normatieve, verheerlijkt Abélard de Naastenliefde ten koste van de andere deugden. Net zoals vandaag de modernen lichtzinnig de Liefde, elke liefde, verheerlijken ! Meteen kent hij elke mens de mogelijkheid toe God te beminnen en Hem te behagen door een volmaakt leven.

10. DWALING OVER DE EUCHARISTIE

Voor hem houdt de reële Aanwezigheid op wanneer er een gebrek aan eerbied is. Zo kan de hostie op de grond vallen, maar dan is het niet langer het Lichaam van Christus want dit kan niet vallen ! Men ziet hetzelfde conceptuele principe voortdurend het goddelijke en het menselijke van elkaar scheiden daar waar het mysterie beide verbonden houdt.

Deze opsomming van foutieve leerstellige punten volstaat om het fundamenteel rationalisme van Meester Pierre aan te tonen. Men ziet waartoe zijn hoogmoed te beweren dat « men slechts kan geloven wat men begrepen heeft » en zijn beslissing om « zich van de dialectiek te bedienen om de goddelijke waarheid aan te tonen aan de ongelovigen » hem geleid heeft... Dat is het wat Bernardus een halt wilde toeroepen door met vurige overtuiging het woord te voeren tegenover de bisschoppen op het concilie van Sens, op 2 juli 1140 tot diep in de nacht.

VEROORDELING EN ONDERWERPING VAN ABÉLARD

Dat volstond om de bisschoppen te overtuigen. 's Anderendaags moest de H. Bernardus in het openbaar het kettters karakter van de zeventien stellingen gehaald uit de aangeklaagde werken uiteenzetten. Daarna vroeg hij Abélard of hij in deze stellingen de uitdrukking van zijn ideeën erkende, of hij ze durfde uitleggen en rechtvaardigen en of hij, in het tegengestelde geval, ze wilde intrekken. Het was een pathetisch ogenblik.

Tot verbazing van de vergadering, die een buitengewoon oratorisch dispuut verwachtte – waarbij velen uitgingen van de overwinning van de dialecticus op de kloosterling – stortte Abélard in. « Hij verklaarde later aan zijn vrienden dat zijn geheugen hem op dat moment nagenoeg helemaal in de steek gelaten had. Zijn verstand was vertroebeld en hij was gevoelloos geworden. » Kortom, een zwart

gat. Er dient gezegd dat de H. Bernardus een ongehoorlijk prestige bezat en, dat voeg ik toe, de kracht van God die slechts heiligen ten deel valt. Zijn woorden waren overtuigend. Voegen we hieraan toe dat de vorm zelf van zijn toespraak – profetisch, volledig op de H. Schrift gebaseerd – heel geschikt was om de rationalistische constructie van zijn tegenstander te overschaduwen en reeds op voorhand elke discussie nutteloos te maken.

Het feit is er: Abélard stortte in, struikelde over zijn woorden en vond uiteindelijk in zichzelf slechts de kracht, en de list, om een beroep te doen op Rome. Gevolgd door zijn aanhangers verliet hij de kathedraal in een indrukwekkende stilte. Hij ging, zegt men, zonder een ogenblik te wachten op weg naar Rome. De bisschoppen veroordeelden de 17 stellingen en verbrandden symbolisch de boeken waaruit ze kwamen. De dialectiek bezweek voor het geloof. Bernardus had zijn bescherming in God gesteld en zijn hulp ingeroepen. Abélard geloofde slechts in zijn eigen intellectuele kracht en waande zich onoverwinnelijk in het dialectisch tornooi. En zie, de reus delfde het onderspit onder de slagen van de heilige. We hebben de schittering van de middeleeuwen te danken aan de overwinning van deze nieuwe David op die andere Goliath.

Bernardus bleef nochtans waakzaam. Hij haastte zich een omvangrijke correspondentie samen te stellen om Rome te waarschuwen. Drie brieven aan de paus beschreven de hele geschiedenis ter aanvulling van het dossier over het concilie van Sens, tien andere richtte hij aan de kardinalen van de curie om hen de komst van de nieuwe Antichrist aan te kondigen en hun waakzaamheid te vragen. Want hij was bang voor de zwakheid van Rome, waar de geestdrift voor de dialectiek in het voordeel van Abélard kon uitdraaien.

Maar op hetzelfde moment begon de filosoof zijn grote, zijn unieke en laatste strijd tegen zichzelf te winnen. Dat gebeurde in het geheim, uit liefde en ter vertroosting van de vrouw die hem het dierbaarste van alles was, zijn echtgenote Héloïse, de abdis van de Paracleet. Aan haar verstuurde hij meteen zijn waarachtige en oprechte Geloofsbelijdenis. En hoewel hij nog prat gaat op zichzelf en tegen zijn vijanden tekeer gaat, toch buigt hij de knie en belijdt het ware geloof tegen de dialectiek in die hij te zeer aangehangen heeft.

Hij begeeft zich naar Rome. Herinnert hij zich de uitnodiging die hij twintig jaar tevoren ontving van Pierre de Montboissier, abt Petrus de Eerbiedwaardige van Cluny? Abélard is zestig jaar, de zomerhitte weegt loodzwaar, de vermoeidheid overvalt hem. Hij houdt halt in Cluny waar Petrus hem met volmaakte tact ontvangt, met een naastenliefde die vrij is van elke achterdocht en bitter-

heid. De abt van de grootste abdij van de Christenheid overtuigt hem zijn weg niet verder te zetten, tenminste toch niet op dat moment. Hijzelf zal de paus schrijven en de verzoening met Abélard bewerkstelligen. De bewuste brief is bewonderenswaardig.

Het is ongetwijfeld Petrus Venerabilis, die niet zo strijdvaardig is als Bernardus van Clairvaux maar die behoort tot de zachtmoedigen aan wie beloofd is dat ze de aarde zullen bezitten, die erin slaagt de totale bekering van zijn gast te bekomen: de bekering van het hart, zijn oprechte verzaking aan de dialectiek en het definitief stilzwijgen wat van hem « de echte filosoof van God » moest maken.

Op 16 juli bekrachtigt paus Innocentius II de beslissingen van het concilie van Sens. De werken van Abélard moeten aan de vlammen prijsgegeven worden, hijzelf wordt veroordeeld tot volslagen afzondering. Maar wanneer het vreselijke nieuws hem bereikt, heeft Abélard reeds de stap naar de onderwerping gezet. Vanaf nu is hij een serene en zwijgzame oude man. In het gezelschap van de abt van Cîteaux is hij naar Clairvaux getrokken om er Sint-Bernardus te ontmoeten. De heilige en zijn tegenstander, of eerder de tegenstander van de Kerk, gaven elkaar de vredeskus. De wereld werd er door gesticht.

Aan het begin van de lente van 1142, na zijn belijdenis van het katholiek geloof te hebben vernieuwd, zijn fouten te hebben gebiecht en het lichaam van Christus te hebben ontvangen, stierf Abélard op een bed van as in de infirmerie van de priorij Saint-Marcel-lez-Châlon, omringd door de monniken van Cluny, zijn broeders...

DE KERK HEEFT JUIST GEHANDELD

« *Oportet haereses esse* », schreef Sint-Paulus. Of we moeten vertalen « *Het is noodzakelijk dat er ketters zijn* » dan wel « *Het is onvermijdelijk dat er ketters zijn* » doet er weinig toe. Figuren als Abélard zullen er in alle tijdperken zijn. Maar als ze verschijnen mag men niet toelaten dat ze in alle rust de kudde verslinden, mag men hen niet de Kerk laten verwoesten én zichzelf. Vandaag moeten we vaststellen wat voor triest schouwspel de Kerk van Vaticanum II en van het postconcilie biedt door niemand te willen veroordelen. Door Abélard te veroordelen heeft de Kerk, gedreven door de grootste heilige van de twaalfde eeuw, de filosoof gered van zichzelf. Bovendien heeft zij al zijn intellectuele rijkdom gered om het christelijk erfgoed ermee te verrijken. Door wat verkeerd was in deze vooruitgang te veroordelen heeft zij die vooruitgang zelf gevrijwaard.

abbé Georges de Nantes
mei 1975

DE GROTE ZWARTROK

PATER PIETER-JAN DE SMET, DE APOSTEL VAN DE ROODHUIDEN

De Vlaamse jezuïet Pieter-Jan De Smet was één van de meest ondernemende missionarissen van alle tijden. Bijna helemaal alleen slaagde hij er in om de indianenstammen in het noordwesten van de VS tot het katholiek geloof te bekeren. Zijn levensbeschrijving werpt een totaal ander licht op de verovering van de *Far West* door de blanke kolonisten: de officiële Amerikaanse geschiedschrijving en de westerns van Hollywood verzwijgen bewust de kerstening van de roodhuiden en het ontzaglijke werk dat de jezuïeten in deze streken verwezenlijkt hebben. De verschrikkelijke waarheid is dat de protestantse Amerikanen de indianen hebben uitgeroeid... omdat zij katholiek geworden waren!

VOOR dit artikel hebben we ons hoofdzakelijk gebaseerd op de oude maar uitstekende en zeer omvangrijke biografie die pater Laveille, S. J., in 1913 publiceerde: *Le P. De Smet, 1801-1873*, Luik-Rijsel 1913 (560 pp.). Daarnaast was onze leidraad de recente kritische studie die door de Canadese CRC gepubliceerd werd: *Le Père De Smet, apôtre des Peaux-rouges (1801-1873)*, nr. 71 van de reeks *Le siècle de l'Immaculée*.

EEN KLEINE VLAAMSE SAMSON

Pieter-Jan De Smet werd geboren in Dendermonde op 30 januari 1801. Zijn vader, een scheepseigenaar, was één van de voornaamste ingezetenen van het stadje en genoot algemene achting om zijn rechtchapenheid en vrijmoedigheid. Uit een eerste huwelijk had hij zeven kinderen. Hij hertrouwde als weduwnaar op 56-jarige leeftijd en kreeg van zijn tweede echtgenote nog negen kinderen! Pieter-Jan was het vijfde kind uit dit tweede huwelijk.

De toekomstige apostel van de roodhuiden was als kind fel en ondernemend, en kende geen gevaar. Hij deed niets liever dan spelen en zich op sportief vlak uitleven. Hij stond ook bekend om zijn uitzonderlijke lichaamskracht: op school noemden zijn kameraden hem *Samson*, en ze hadden het liever niet met hem aan de stok. We moeten daarbij meteen onderstrepen dat Pieter-Jan zijn kracht vooral liet zien om in het spel de eer van zijn kamp te verdedigen, of om een medeleerling ter hulp te komen die te zwak was om zich te verweren.

Elke ochtend vertelde de jongen aan zijn gezinsgenoten wat hij gedroomd had. Het ging altijd om geschiedenissen met boten, beschrijvingen van de zee, verhalen over reizen en schipbreuken. « God moge hem beschermen », zei zijn vader op een keer. « Hij zal een soldaat of een groot reiziger

worden, want hier bij ons blijven zie ik hem niet doen. »

Maar *Samson* was ook heel vroom, een waardige zoon van de voorbeeldige christen die zijn vader

was. Op een keer hadden foorkramers hun tent recht tegenover de kerk gezet. Kort voor het aanbreken van de zondagse hoogmis staken ze van wal met een spektakel, maar de Dendermondenaren lieten zich niet afleiden van hun zondagsplicht en gingen de kerk binnen. Om zich te wreken stoorde het kermisvolk gebeden en gezangen de hele tijd met luid kabaal. Nauwelijks was de mis ten einde of Pieter-Jan verzamelde zijn kameraden, gaf orders en trok aan

Standbeeld van pater De Smet in Dendermonde.

het hoofd van deze "troepen" ten aanval; de foorkramers werden de tent uitgedreven en waren door deze reactie zo verrast – en allicht ook door de vijandige houding van de volwassen bevolking – dat ze nog dezelfde avond de wijk namen!

De verhalen over Napoleon die hij op school gehoord had brachten de onstuimige Pieter-Jan op het idee "veldslagen" te leveren tegen de jeugd van de naburige dorpen, die voor de gelegenheid het etiket van *Engelsen*, *Pruisen* en *Russen* kreeg opgekleefd. Het ging er zo hevig aan toe dat de ouders van de "vijand" tussenbeide moesten komen en in Dendermonde hun beklag gingen doen. Geen wonder dat vader De Smet soms de wanhoop nabij was!

Op zijn twaalfde werd Pieter-Jan op internaat gestuurd, eerst in Beervelde bij Gent, daarna op het kleinseminarie in Sint-Niklaas en vervolgens op het college van Aalst. Al waren zijn resultaten zeker niet de beste van de klas, toch behoorde hij tot de goede middenmoot. Zijn leraren waardeerden zijn werkkraft en zagen al snel in hem een toekomstige man van de actie.

DE VURIGE OPROEP VAN EEN MISSIONARIS

Van Aalst ging Pieter-Jan over naar het kleinseminarie van Mechelen. Zijn vrolijk karakter, zijn goed hart en zijn openheid maakten dat hij een duurzame vriendschap opbouwde met verschillende medeleerlingen, een vriendschap die de tijd en de afstand niet zouden doen bekoelen.

Zo werd onze toekomstige Grote Zwartrok twintig jaar. Welke toekomst had hij op het oog? De ontmoeting met een missionaris, werkzaam in Kentucky in de Verenigde Staten, zou voor zijn verdere leven beslissend zijn.

Pastoor Karel Nerinckx, op de vlucht voor de Franse revolutionairen die de Oostenrijkse Nederlanden in 1795 geannexeerd hadden en een arrestatiebevel tegen hem hadden uitgevaardigd, was uitgeweken naar de Amerikaanse stad Baltimore. Hij bood er Mgr. Carroll, in die tijd de enige katholieke bisschop van de VS, zijn diensten aan en werd als missionaris naar Kentucky gestuurd. Samen met één medemissionaris moest Nerinckx een gebied evangeliseren dat groter was dan Frankrijk!

In 1821 kwam Karel Nerinckx terug naar zijn geboorteland om inkomsten en arbeiders voor de wijngaard van de Heer te zoeken. In Mechelen sprak hij de leerlingen en de seminaristen toe over de bloeiende christenheid die hij in Kentucky gesticht had, maar die dringend nood had aan priesters; over de indianenstammen in het Verre Westen die bij gebrek aan missionarissen nog in duisternis leefden; en over de orde van de jezuïeten, die zeven jaar tevoren door paus Pius VII terug hersteld was en die geestdriftige jongelui een degelijke religieuze vorming en alle mogelijke vormen van apostolaat in de Nieuwe Wereld kon bieden.

« Napoleon », zo riep hij uit, « vond miljoenen mannen bereid om zich op te offeren voor de verwoesting van zoveel landen, alleen maar om zijn eigen heerschappij aan de wereld op te leggen; en ik zou geen handvol mannen van goede wil vinden om hele volkeren te redden en het rijk van God uit te breiden? »

De jonge toehoorders waren diep onder de indruk, en verschillende kandidaten boden zich bij Nerinckx aan. Na een ernstig onderzoek accepteerde de missionaris twee leerlingen van het kleinseminarie – een van hen was Pieter-Jan De Smet – en vijf seminaristen, een leraar en een priester om met hem mee naar Amerika te gaan.

De onderneming liep niet van een leien dakje. Eerst en vooral waren er de families: hoe zouden zij reageren op een onherroepelijke scheiding waarop niets hen had voorbereid? De toekomstige missionarissen besloten na rijp beraad en na geestelijke raad ingewonnen te hebben om het land te verlaten zonder vooraf hun familie op te zoeken. Pater De Smet schreef hierover later: « *De toestemming van mijn ouders vragen zou betekend hebben dat ik op een voorspelbaar en absoluut verbod zou gebotst*

zijn. » Maar hij was er het hart van in dat hij zo moest weggaan.

De inscheping zou gebeuren in Amsterdam, de hoofdstad van het koninkrijk der Nederlanden waarvan onze streken toen deel uitmaakten. « *De vijandigheid van de protestantse Hollanders jegens de katholieke godsdienst, en in het bijzonder tegen de missies in het buitenland, liet zich op duizend manieren gevoelen* », aldus Pieter-Jan De Smet. Het lukte onze kandidaat-missionarissen niettemin om de waakzaamheid van de ambtenaren te verschalken, en op 31 juli 1821 gingen zij aan boord van een schip dat hen eerst naar het eiland Texel bracht. Twee weken later, op het feest van de Tenhemelopneming van Maria, voer de *Columbia* met zijn Vlaamse passagiers de oceaan tegemoet.

NOVICIAAT IN DE NIEUWE WERELD

Pieter-Jan was echter niet vertrokken zonder een brief aan zijn ouders te schrijven, waaruit wij volgende passage citeren: « *Het zou voor mij een groot geluk geweest zijn in uw nabijheid het korte leven dat ons toegemeten is door te brengen. Maar de Heer roept mij, en ik moet gehoorzamen. Elke dag vragen wij aan God dat zijn wil op aarde zou geschieden. Wel, laat het hart vandaag akkoord gaan met de lippen, en dat de onderwerping van onze wil aan Gods plannen mag maken dat wij in staat zijn om alle offers te brengen.* »

Na een overtocht van 42 dagen zette het gezelschap voet aan wal in Philadelphia. Vandaar ging het naar Baltimore, waar Karel Nerinckx afscheid van hen nam. De overgebleven reizigers vertrokken de dag nadien naar Georgetown om hun opwachting te maken bij de overste van de jezuïeten in de VS.

De Sociëteit van Jezus was al vanaf de 17de eeuw in Noord-Amerika actief, ter ondersteuning van de Franse kolonisatie.

De ontdekkingsreizen van Jacques Cartier, die vanaf 1534 de machtige Sint-Laurensstroom opvoer, lagen aan de basis van het ontstaan van de grote Franse overzeese kolonie *la Nouvelle France*. Op het hoogtepunt van haar geschiedenis omvatte deze kolonie het hele stroomgebied van de Sint-Laurens, de streek van de Grote Meren en het grondgebied aan beide zijden van de Mississippi tot aan de monding van de rivier in de Golf van Mexico. Daarmee bezat Frankrijk een reusachtig territorium, dat door zijn geografische ligging – het hele centrale deel van de huidige VS behoorde ertoe – elke expansie van de aan de oostkust gelegen Engelse kolonies in westelijke richting blokkeerde, met een bittere rivaliteit tussen beide naties tot gevolg.

De Franse koning verzocht de orde van de jezuïeten om de evangelisatie van de Noord-Amerikaanse indianen op zich te willen nemen. In 1624 landden de eerste volgelingen van Sint-Ignatius in Québec en begonnen met de prediking van de Blijde Boodschap aan de Huronen. De kerstening van de roodhuiden

kostte veel geestelijken echter het leven ; wie kent niet de namen van de heilige martelaren van Canada, die tussen 1646 en 1649 omgebracht werden door de Irokezen ? Isaac Jogues, Noël Chabanel, Jean de Brébeuf, Gabriel Lalemant,... : hun bloed werd het zaad voor de toekomstige indiaanse christenheid. Want Gods wegen zijn ondoorgrondelijk. De martelaren konden onmogelijk voorzien dat het geloof dat zij verkondigd en met hun bloed bezegeld hadden op een dag tot voorbij de Mississippi zou gebracht worden, tot in het Rotsgebergte en zelfs tot aan de kusten van de Stille Oceaan, door de afstammelingen van dezelfde roodhuiden die hen vermoord hadden...

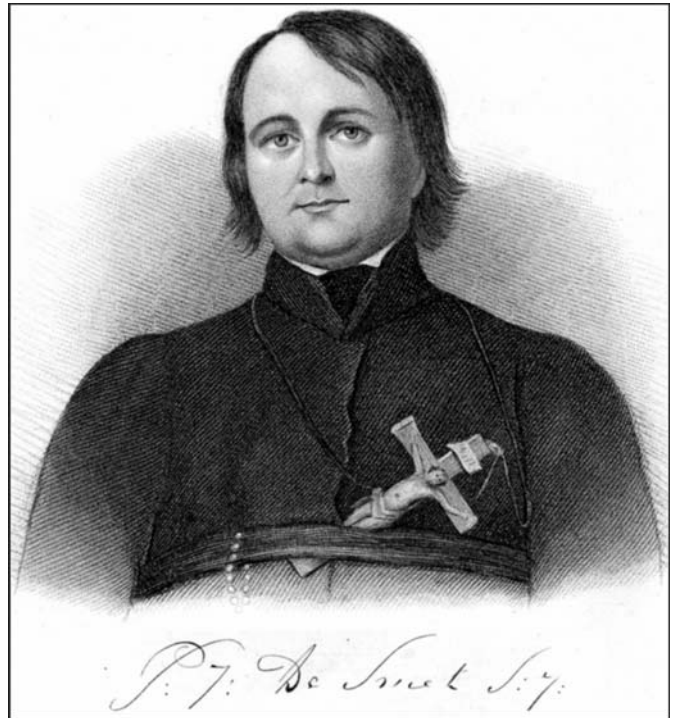
Keren we nu terug naar het jaar 1821 en onze jonge aspirant-missionarissen. De overste van de jezuïeten ontving hen hartelijk en zond hen meteen naar het noviciaat in Whitemarsh. De novicenmeester, pater Van Quickenborne (alweer een Vlaming : hij was afkomstig uit Petegem bij Gent) bezat een ongehooflijke energie : hij was tegelijkertijd ook schrijnwerker en metser, stond aan het hoofd van een katoenplantage die de voornaamste bron van inkomsten voor de paters was en vond daarnaast nog tijd om een uitgebreid gebied te missioneren. Onder de leiding van deze man leerde Pieter-Jan De Smet zichzelf in alle omstandigheden beter beheersen en zijn felle natuur te plooiën naar de eisen van de regel van Sint-Ignatius. Met grote overgave en een kinderlijk vertrouwen vroeg hij aan Onze-Lieve-Vrouw om zijn apostolaat van missionaris te zegenen.

STICHTING IN MISSOURI

Achttien maanden later besloot de leiding van de jezuïeten tot een nieuwe stichting temidden van de indianenstammen in Missouri, niet zo ver van de stad Saint-Louis. Pater Van Quickenborne werd tot overste ervan benoemd en kreeg de toelating om de novicen mee te nemen die belangstelling hadden voor de missies bij de indianen.

« Het is al een hele tijd geleden », schreef Pieter-Jan naar zijn familie in Dendermonde, « dat Mgr. Dubourg, de bisschop van Louisiana, verlangde om enkele missionarissen van de Sociëteit van Jezus te krijgen om aan de bekering van de indianen te beginnen. Een groot aantal roodhuiden vereert nog afgoden, en een nog groter aantal leeft zonder wetten en zonder godsdienst. De bisschop heeft uiteindelijk twaalf missionarissen gekregen : elf Belgen en een Amerikaan. Ik ben God dankbaar, want ik heb het geluk gehad verkozen te zijn » (12 april 1823).

De reis duurde zes weken. Een groot deel ervan werd afgelegd op twee aan elkaar vastgemaakte overzetboten die de Ohio afdreven in de richting van de Mississippi. Pater Van Quickenborne handhaafde aan boord de oefeningen van het noviciaat. Een klok regelde het opstaan, de meditatie, het gewetensonderzoek. Elke ochtend werd de H. Mis opgedragen. Het leek wel een drijvend klooster !

Pieter-Jan De Smet als jonge jezuïet.

Tenslotte bereikten ze Saint-Louis, in die tijd een stadje van amper vierduizend zielen. Enkele dagen later installeerden de nieuwkomers zich op een groot en vruchtbaar stuk land in de omgeving van het dorpje Florissant, 15 mijl verderop : daar, aan de samenvloeiing van de Missouri en de Mississippi, moest de nieuwe missie verrijzen.

Onze missionarissen bezaten niets en moesten honderd hectare in cultuur brengen. In afwachting van de eerste oogst leefden ze van maïs vermengd met wat spek. Hun verblijfplaats was een primitief houten gebouwtje van 7 op 8 meter, met een zolder onder het dak. Slapen gebeurde op buffelhuiden. En toch waren ze in deze harde leefomstandigheden heel gelukkig en beschouwden ze het als een genade deze stichting te kunnen uitbouwen. *« Lijden en sterven voor de redding van de zielen, dat is de hele ambitie van een echte missionaris ! »*, schreef Pieter-Jan (26 augustus 1823).

Ondertussen waakte de Voorzienigheid : de missionarissen kregen de hulp van de Dames van het H. Hart, een congregatie die zich kort tevoren in een naburig dorp gevestigd had en die zoveel mogelijk in de praktische noden van de missionarissen voorzag.

Toen pater Van Quickenborne besloot het veel te kleine gebouw waarin ze woonden uit te breiden, bleek Pieter-Jan de ideale werkkraft. Bomen omhakken en verslepen, zagen en timmeren : *Samson* deed niets liever en werkte voor drie ! Niet iedereen bleek echter voldoende gehard om dit zware leven vol te houden ; twee novicen moesten na enkele maanden noodgedwongen vertrekken.

Op 10 oktober 1823 mochten de zes overblijvende novicen van Florissant hun eerste geloften afleggen. Pieter-Jan schreef aan zijn ouders : *« Ik heb de Heer in het volledig bezit van mijn persoon »*

gesteld. Ik heb Hem een absolute en onherroepelijke gift gedaan. Er blijft me alleen nog me in deze staat te heiligen en er trouw aan te blijven alle dagen van mijn leven. Bid voor mij, opdat ik nooit zou tekort schieten » (8 december 1823).

Zijn schaarse vrije tijd besteedde de jonge missionaris aan het verzamelen van mineralen, het samenstellen van een herbarium en het nauwlettend observeren van de dierenwereld. Deze activiteiten, waarmee hij ook in zijn latere leven zou bezig blijven, gaven hem de gelegenheid te corresponderen met de grootste Europese geleerden. Zijn collecties lagen trouwens aan de basis van de schitterende natuurkundige verzamelingen in de jezuïetenuniversiteiten van de Verenigde Staten.

Op 23 september 1827 werd Pieter-Jan De Smet priester gewijd door de eerste bisschop van Saint-Louis, en in juli 1828 voltooide hij zijn vorming van jezuïet.

DE EERSTE MISSIEARBEID

De jonge missionarissen bezochten regelmatig de katholieken die in de wijde omgeving van Florissant woonden. Zij moesten ze opzoeken alsof het verdwaalde schapen waren, en hun tochten waren niet zonder levensgevaar : door ontoegankelijke wouden, oog in oog met beren en wolven, op kano's van boomschors over kolkende rivieren. Omdat er weinig kerken waren, moesten ze de gelovigen vaak bijeenbrengen in nauwelijks overdekte hutten, blootgesteld aan hitte en kou, om hen te onderrichten en de sacramenten toe te dienen. Zoveel belangeloze naastenliefde dwong respect af, zelfs bij de protestanten, van wie er velen zich bekeerden.

De protestantse dominees waren ongerust over deze ontwikkeling. Toen de bisschoppen van de VS in oktober 1829 een nationale synode hielden om te spreken over een efficiënte evangelisering van het land, reageerden de protestanten bijzonder heftig : *« Ze spuwen al hun gal uit », schreef Pieter-Jan aan zijn zus Rosalie, « en hun haat uit zich in de verschrikkelijke laster die zij verspreiden tegen alles wat katholiek is. Toch kan men moeilijk een lach onderdrukken wanneer men hun kranten leest : de vreselijke inquisitie gaat opnieuw geboren worden in dit mooie land, het land van de vrijheid ; de galgen en de martelwerktuigen zullen binnenkort verrijzen op de puinhopen van het protestantisme... » (1 februari 1830).*

Maar natuurlijk waren er ook de indianen. Hun onmiddellijke voorouders waren onderricht en gedoopt door paters jezuïeten. De dominees hadden geregeld geprobeerd tot bij hen door te dringen, maar ze waren erg koel ontvangen. Ze hadden geen belangstelling, zeiden de roodhuiden, voor getrouwde predikanten die geen crucifix bij zich droegen en die nooit het rozenhoedje opzegden. Wat ze nodig hadden waren « zwartrokken », om hen te leren God te dienen.

De missionarissen van Florissant kregen de opdracht op hun terrein een school te stichten voor de kinderen van indiaanse families. Zij konden een dertigtal kinderen van acht verschillende stammen bijeenbrengen. Pater De Smet onderwees hen godsdienst, Engels, lezen en rekenen, terwijl hij ondertussen zelf de indianentalen leerde. De oudste jongens werden ingewijd in de landbouw ; om hen een werk te doen aanvaarden dat de indianen ontierend vinden, gaven de paters met ploeg en hak zelf het goede voorbeeld. Hun droom was om de jongeren bij het verlaten van de school te doen huwen met een christelijk meisje van hun stam, opgevoed door de Dames van het H. Hart die ook een school hadden geopend. Elk nieuw gezin zou een stuk land krijgen om er te gaan wonen, onder het waakzame oog van de missionarissen, en zo zou een heus christelijk indianendorp vorm krijgen.

Dit mooie plan kon helaas niet gerealiseerd worden. Om te beginnen hadden de missionarissen onvoldoende middelen om de beoogde gronden aan te kopen. Maar vooral was er de agressieve kolonisatiepolitiek van de Amerikaanse regering, die de indianenstammen steeds verder de *Far West* in dreef. Bij gebrek aan voldoende leerlingen moest de school in 1830 sluiten. De Voorzienigheid zou de missionarissen naar andere werkterreinen roepen.

HET JEZUÏETENCOLLEGE VAN SAINT-LOUIS

In 1827 was Saint-Louis de zetel van een katholiek bisdom geworden. Omdat de grote stroom inwijkelingen in de van oorsprong katholieke stad vooral uit methodisten, presbyterianen en quakers bestond, vond Mgr. Rosati het een dringende noodzaak om een katholiek college te openen. Pater Van Quickenborne kreeg de opdracht daarvoor te zorgen.

Het college opende zijn deuren in november 1829. Pater De Smet werd zowel verantwoordelijke voor de aankopen als tucht prefect en leraar Engels. Vrij snel verwelkomden de paters 150 jongeren, van wie – merkwaardig genoeg – de helft uit protestantse gezinnen. Onze Vlaamse jezuïet knoopte op die manier vriendschapsrelaties aan met protestanten, wat hem van pas zou komen in zijn toekomstig missieleven.

Het college ontwikkelde zich snel, in die mate zelfs dat de staat Missouri het in 1832 de titel van universiteit toekende. Onmiddellijk regende het klachten van fanatieke protestanten tegen « de papistische invasie van de vallei van de Missouri ». Maar de jezuïeten vochten zich door de laster en de tegenkanting heen.

Omdat er een schrijnend tekort aan financiële middelen was, werd P. De Smet naar zijn geboorteland gestuurd om geld in te zamelen, en zo mogelijk ook nieuwe arbeiders voor de wijngaard van de Heer te recruter. Het zware leven en de ontberingen in Florissant hadden zijn nochtans robuuste ge-

Op bevel van de Amerikaanse overheid moesten verschillende indianenstammen tussen 1830 en 1838 hun oorspronkelijke woongebieden verlaten en zich vestigen in de *Indian Territories* ten westen van de Mississippi. Deze "oplossing" van het indianenvraagstuk werd voorgesteld als definitief, maar was dat helemaal niet.

zondheid ondermijnd, en ook in die zin was een verblijf in Europa aangewezen.

Na veertien jaar ziet Pieter-Jan zijn ouderlijk huis in Dendermonde terug. Zijn vader is ondertussen overleden, maar de rest van de intussen sterk aangegroeide familie verwelkomt "nonkel pater" heel hartelijk. Onmiddellijk gaat hij op tocht, eerst langs weldoeners en familieleden van zijn confraters, daarna om geldelijke steun bijeen te beden. Maar zijn gezondheid verbetert niet echt. Op 1 november 1834 scheept hij zich samen met vijf kandidaat-missionarissen in Antwerpen in, maar al in de eerste Engelse haven moet hij doodziek achterblijven. « *Het is een geweldige tegenslag. Maar ik moet me eraan onderwerpen: God heeft met alles wat gebeurt zijn bedoelingen...* » (11 november 1834).

Bij zijn terugkeer in België verneemt P. De Smet van de geneesheren dat er nog een lange herstelperiode zal volgen; zij geven hem ook geen enkele hoop meer dat hij nog ooit naar Amerika zal kunnen terugkeren. Dat verdict valt de jezuïet bijzonder zwaar: op 34-jarige leeftijd ziet hij een einde komen aan zijn levensdoel. Omdat hij zijn orde niet tot last wil zijn vraagt en verkrijgt hij van zijn oversten de toelating om de Sociëteit van Jezus te verlaten. Als seculier priester wordt hij econoom van het wees-

huis van Dendermonde en rector van de plaatselijke karmel. Het zijn moeilijke jaren, maar pater De Smet zet zich met alle energie die hem rest voor zijn nieuwe taken in.

Wanneer zijn gezondheid zich dan langzamerhand herstelt, komen de scrupules: was het geen zwakheid, misschien zelfs een zonde, zijn orde verlaten te hebben? Bestond zijn plicht er niet in terug jezuïet te worden en opnieuw te gaan missioneren in Missouri?

Uiteindelijk zet hij door, en op 26 oktober 1837 staat Pieter-Jan De Smet in New York. Drie weken later is hij terug in Saint-Louis, waar hij met open armen ontvangen wordt. En een maand later wordt hij opnieuw opgenomen in zijn geliefde orde.

OP MISSIE BIJ DE POTOWATOMI

Op hun tweede concilie van Baltimore (1833) bogen de Amerikaanse bisschoppen zich over het lot van de indianen en drukten de wens uit dat de missies bij de roodhuiden officieel zouden toevertrouwd worden aan de jezuïeten. De H. Stoel wiligde dit verzoek in.

Ondertussen had de Amerikaanse president Jackson in 1830 de *Indian Removal Act* ondertekend, die de basis legde voor de verdrijving van de roodhuiden uit hun oorspronkelijke woongebieden. Vier jaar later keurde het Congres de oprichting van de *Indian Territories* goed, een territorium ten westen van de Mississippi; daar "mochten" de

De Cherokee op de *Trail of Tears*, het pad van hun gedwongen verplaatsing vanuit Georgia naar Oklahoma, waarbij meer dan vierduizend indianen van ellende omkwamen. Schilderij door Robert O. Lindneux (1942).

indianen zich vestigen als ze eerst definitief afstand hadden gedaan van hun eigen gronden. Het gevolg was een hele reeks migraties, soms gewild maar meestal onder dwang. Zo werden in 1838 zeventienduizend Cherokee onder militair escorte gedwongen om vanuit hun woongebied in het noorden van Georgia te verhuizen naar Oklahoma in de *Indian Territories*; meer dan vierduizend van hen kwamen op de *Trail of Tears* (het Pad der tranen) om van ziekte, honger of uitputting.

Rond 1838 waren naar schatting tweehonderdduizend « wilden » bijeengebracht in het (toen nog) grote reservaat dat de *Territories* in feite waren. De overheid stelde het voor alsof deze oplossing van het indianenvraagstuk definitief was, « want welke beschaafde blanke zou ooit ten westen van de Mississippi willen gaan wonen? » (Jackson). De toekomst zou echter snel uitwijzen dat de grondhonger van de Amerikanen onverzadigbaar was.

Eén van de stammen die onder druk naar de *Indian Territories* was verhuisd was die van de Potowatomi, die oorspronkelijk aan het Michiganmeer woonden. Toen zij een delegatie naar de missie van Florissant stuurden om te vragen dat een zwartrok in hun midden zou komen wonen, werd pater De Smet door zijn oversten aangeduid om naar deze indianen te gaan, samen met een medepater en een broeder.

Op 31 mei 1838 werden de drie missionarissen na een lange en gevaarlijke reis verwelkomd door tweeduizend Potowatomi in hun kamp aan de Missouri, op de plaats waar vandaag Council Bluffs ligt (Iowa). Het stamhoofd ontving hen welwillend en bood hen drie afzonderlijke tenten aan vlak naast zijn eigen tipi. Van de regering kregen de jezuïeten de beschikking over een verlaten fort, waar zij de H. Mis konden opdragen en doopleerlingen onderrichten. Zo ontstond de *Missie van Sint-Jozef*.

Pieter-Jan had ruimschoots de gelegenheid om « zijn » roodhuiden te observeren. Als de mannen niet op jacht waren, speelden ze met de kaarten of rookten een pijp. De vrouwen moesten het zware werk doen. « Meestal stellen de Potowatomi zich tevreden met wat droog vlees en een bouillon van gegrilde maïs. Dat ze zo sober zijn heeft echter minder te maken met deugdzaamheid dan met noodzaak. Als er dan toch een keer overvloed is, bij hen of elders, dan ziet men hen onophoudelijk met hun handen in de pot graaien en eten als uitgehongerde wolven. Wanneer hun buik gevuld is leggen ze zich neer om te slapen. Al hun rijkdom bestaat uit enkele paarden die vrij rondlopen op de onontgonnen prairie. [...] De indiaan wordt opgevoed in ledigheid, en arbeid heeft voor hem geen enkele aantrekkingskracht. Nooit probeert hij zijn situatie te verbeteren. Diegene die meer welstand zou willen en zijn bezit zou willen vergroten door

inspanning en activiteit, zou snel het voorwerp worden van algemene jaloezie en haat. Al wat hij zou vergaard hebben zou gestolen of vernield worden » (juni 1838).

Toch hadden deze indianen ook bewonderenswaardige kwaliteiten : « *De Potowatomi hebben een zacht en vreedzaam karakter. [...] De meesten zijn in staat om een interessant gesprek te houden over zaken die niet buiten hun leefwereld liggen. Ze houden ervan grapjes te maken en verstaan heel goed humor. Tijdens het converseren maken ze nooit ruzie en winden ze zich ook niet op; nooit onderbreken ze iemand. Als het over belangrijke zaken gaat denken ze altijd even na vooraleer ze antwoorden of stellen ze hun antwoord uit tot de volgende dag » (1 december 1838).*

De grote gesel voor de Potowatomi, en trouwens voor alle indianen, was het rampzalig effect van alcohol : « *Als de drank hen dronken maakt – en op dit ogenblik brengt men hen er grote hoeveelheden van – dan verdwijnen al hun goede eigenschappen. Ze gelijken niet meer op mensen, alles moet voor hen op de vlucht. Hun kreten en hun gebrul zijn afgrijselijk. Ze storten zich op elkaar, bijten in mekaars neus en oren en verscheuren elkaar op een verschrikkelijke manier. Sinds onze aankomst zijn vier Otoe en drie Potowatomi gedood in de chaos veroorzaakt door dronkenschap » (ibid.).*

Vanwaar kwam die alcohol ? Als tegemoetkoming voor de grond die ze hen afgenomen had, schonk de Amerikaanse regering de indianenstammen elk jaar een som geld. Op de dag zelf van de uitbetaling verschenen verkopers van whisky in de *Indian Territories*, en het gevolg laat zich raden... Pater Laveille schrijft in zijn biografie letterlijk : « Misschien schepten bepaalde yankees er wel genoeg in toe te kijken hoe een verafschuwd ras zelf aan zijn eigen ondergang werkte » (p. 122) !

Op een dag was Pieter-Jan zo kwaad dat hij de vaten whisky eigenhandig met een bijl kapot sloeg. Hij protesteerde scherp bij de overheid, maar er kwam geen enkele reactie.

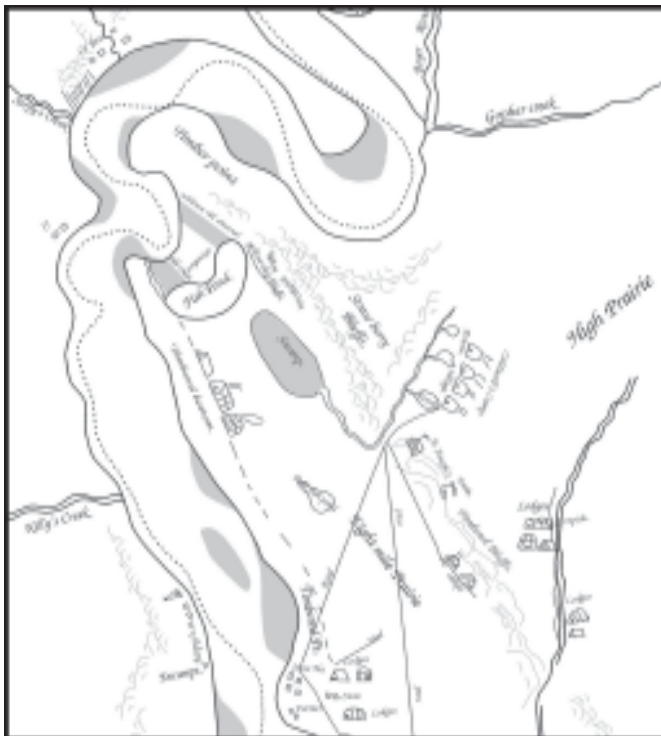
Naast luiheid en dronkenschap moesten de missionarissen ook allerlei vooroordelen en bijgelovige praktijken bekampen en de polygamie doen ophouden. Door het ontstellend gebrek aan hygiëne van de indianen braken bovendien vaak ziekten uit, waaraan onze jezuïeten zo goed mogelijk probeerden te verhelpen (broeder Mazzella was een dokter). En het moeilijkste was misschien nog wel dat zij deze mensen, die gewoon waren aan een nomadenbestaan, een sedentair leven moesten doen aanvaarden. De missiearbeid was werkelijk « een werk van God », zoals pater De Smet schreef, en daarom bad hij om « *nederigheid, moed, vurigheid, geduld en andere deugden die een goed missionaris maken » (7 november 1838).*

VREDE MET DE SIOUX

Al heel snel konden de jezuïeten bij de Potowatomi resultaten boeken : « *Een aanzienlijk aantal wilden tonen het verlangen om onderwezen te worden. We hebben een school geopend [...] voor een dertigtal kinderen. Tweemaal per dag geven we een instructie aan diegenen die we voorbereiden op het doopsel ; we hebben er al 118 toegelaten tot deze voorbereiding, en ik heb de vertroosting gekend er 105 te mogen dopen* » (1 december 1838). In de zomer had onze Vlaamse pater al twintig volwassenen gedoopt, onder wie de vrouw van het stamhoofd, en vier huwelijken ingezegend.

Het jaar daarop kon hij aan zijn broer schrijven : « *Het aantal bekeerlingen is al gestegen tot driehonderd. Het zijn, dat mag ik wel zeggen, vurige christenen. Ze kennen geen groter geluk dan elke dag de Mis en de instructies bij te wonen, en tot de heilige tafel te naderen* » (30 mei 1839). Het moet gezegd dat Pieter-Jan De Smet een bijzonder charisma uitstraalde dat hem zeer geliefd maakte bij de indianen en dat zeker zal bijgedragen hebben tot hun succesvolle kerstening.

Om de jezuïeten stokken in de wielen te steken zond de regering talrijke protestantse zendelingen naar de *Indian Territories*. Maar tussen de vet betaalde functionaris die onder de nieuwsgierigen enkele flarden van het Evangelie verspreidde en de missionaris die met hart en ziel aan de belangen van de indianen toegewijd was hadden de Potowatomi

Het hoofdkamp van de Potowatomi, ter hoogte van het huidige Council Bluffs. Gedetailleerde schets door P. De Smet, met links de brede Missouri (met aanduiding van de vaarroute tussen de zandbanken) en rechts ondermeer het grote tentenkamp (Caldwell's Camp, genoemd naar het opperhoofd) en de missiepost van Sint-Jozef.

snel gekozen. Een oud opperhoofd zei op een dag aan een methodist die zijn stam wou benaderen : « *Jullie willen ten koste van ons jullie vrouwen en kinderen verrijken. De zwartrok heeft geen vrouwen of kinderen ; zijn hart is niet verdeeld. Hij leeft alleen voor God en voor het volk dat rond zijn hut woont.* »

Omdat in het land ten westen van de Mississippi waar de verdreven stammen zich moesten vestigen uiteraard al autochtone roodhuiden woonden, was het risico op conflicten altijd groot. De Potowatomi waren aan de grens van het jachtterrein van de gevreesde Sioux terechtgekomen, die bij de minste aanleiding tegen de nieuwkomers een bloedige strijd voerden. Daarom besloot pater De Smet helemaal alleen naar de Sioux te trekken, om in naam van God met hen te spreken en de vrede op te leggen. Een ongezien staaltje van moed !

Toen de zwartrok moederziel alleen en ongewaagd hun jachtterrein betrad, waren de Sioux onder de indruk. Ze ontvingen hem in een grote tent en lieten hem deelnemen aan een feestmaaltijd, zonder dat er een woord gesproken werd. Vervolgens nam de pater het woord om het doel van zijn bezoek uit te leggen : een duurzame vrede tussen beide buurvölkeren bewerken. Onze Vlaamse jezuïet slaagde erin een antwoord te bieden op alle bezwaren, zodat de Sioux tenslotte beloofden de strijdbijl te begraven en over afzienbare tijd de vredespijp met de Potowatomi te roken. Maar voor de missionaris volstond dit succes nog niet : hij maakte van de gelegenheid gebruik om aan de verzamelde krijgers uitleg te geven over de voornaamste geloofsartikelen en doopte de dagen daarop verschillende personen.

Onnodig te zeggen dat pater De Smet door zijn geliefde Potowatomi als de redder van hun stam onthaald werd !

In 1840 verneemt onze Vlaamse missionaris dat iemand anders hem bij de Potowatomi zal vervangen en dat hijzelf een andere missie toegewezen krijgt. De twee jaren in Council Bluffs zijn slechts een voorbereidingstijd geweest : het grote missioneringswerk gaat nu echt beginnen.

DE WEGEN VAN DE VOORZIENIGHEID

De bevolking van de Verenigde Staten, die in 1780 amper drie miljoen zielen telde, was in 1840 al gestegen tot meer dan 17 miljoen. Onafgebroken trokken de blanke pioniers verder het westen in, op zoek naar een stuk grond om er te gaan wonen en het te ontginnen. En de indianen, de oorspronkelijke bewoners van Amerika, werden steeds dieper de *Far West* in gedreven. Het zou niet lang duren of ook de roodhuiden van het Rotsgebergte zouden met de bleekgezichten geconfronteerd worden.

Het weinig dat men in die tijd wist over de indianen in de *Rocky Mountains* was afkomstig van enkele ontdekkingsreizigers en pelshandelaars die

zover weg doorgedrongen waren. Ze maakten allemaal wel melding van een stam die een gunstige indruk op hen gemaakt had : de Plathoofden. Deze roodhuiden waren eerlijk en logen niet, de polygamie was er een uitzondering en de vrouwen toonden zich uitstekende echtgenotes en moeders. Hadden we hier dan te maken met de « goede wilden », zo dierbaar aan Jean-Jacques Rousseau ? De waarheid was anders. De Plathoofden waren op een onverwachte manier in aanraking gekomen met het katholiek geloof, waardoor zij als het ware voorbestemd waren om de volheid van het Evangelie te leren kennen.

Tussen de jaren 1812 en 1820 had een groep bekeerde Irokezen – leden van de stam door wie de heilige martelaren van Canada zo wreed vermoord waren – de katholieke missie van Caughnawaga, bij Montréal, verlaten om in de richting van het Rotsgebergte te trekken. Waarschijnlijk maakten zij deel uit van een compagnie pelsjagers. De leider van deze katholieke Irokezen was de Oude Ignatius, die door de Franse jezuïeten gedoopt was en die zelfs enige tijd met hen meegewerkt had (deze details kennen we uit een brief van pater Hélias d'Huddeghem, S. J., die de gelegenheid had om met Ignatius en zijn zonen te spreken).

De Irokezen werden door de Plathoofden zo goed ontvangen dat zij besloten zich bij hen te vestigen. Zij werden leden van de stam en zouden die tot een soort van voor-bekering brengen. De Oude Ignatius was intelligent en had een apostelziel. Vaak sprak hij tegen de Plathoofden over zijn katholiek geloof, zijn gebeden, de ceremoniën van de jezuïeten. En hij eindigde altijd met dezelfde aanbeveling : zij moesten zwartrokken in hun midden proberen te krijgen, om hen te onderrichten en hen de weg naar de hemel te doen kennen.

De Plathoofden luisterden aandachtig naar hem en leerden zo de belangrijkste mysteries van het geloof, de geboden van het christendom, het kruisteken en andere godsdienstige praktijken. Ze heiligden de zondag, doopten de stervenden en plaatsten een kruis op het graf van hun doden. Zonder dat ze ooit één missionaris gezien hadden !

Toen de Oude Ignatius vernam dat er zich zwartrokken in Saint-Louis bevonden, spoorde hij de Plathoofden aan om onmiddellijk een delegatie te sturen. Een eerste poging liep op niets uit omdat niemand de taal van de uitgezonden indianen begreep... Daarop besloot Ignatius zelf te gaan, samen met zijn twee zonen die hij wou laten dopen. In de zomer van 1835 verlieten de roodhuiden het Rotsgebergte, en na een uitputtende reis kwamen zij in december aan in Saint-Louis, duizend mijl verderop. Ignatius, die in zijn jeugd Frans geleerd had, legde het doel van zijn komst uit aan een Belgische jezuïet, pater Hélias d'Huddeghem.

De Sociëteit van Jezus wou al langer een missie stichten in de *Far West*, maar voorlopig ontbrak

daarvoor de mankracht. Ignatius moest vertrekken met enkel de belofte dat er zo vlug mogelijk zwartrokken zouden gestuurd worden.

De Plathoofden zonden nadien nog een derde en een vierde delegatie, tot Mgr. Rosati, de bisschop van Saint-Louis, in 1839 tenslotte een brief schreef aan de generaal van de jezuïeten. Hij wees er op dat de indianen al acht jaar vruchteloos om een missionaris vroegen, en eindigde met de woorden : « Om de liefde Gods, Zeereerwaarde Pater, laat deze zielen niet in de steek ! » De overste was diep getroffen, en zo was het Pieter-Jan De Smet die op 27 maart 1840 naar de *Rocky Mountains* vertrok, in het gezelschap van één van de indianen uit de laatste delegatie. « *Zonder twijfel koestert de Heer grote plannen met betrekking tot deze arme stammen. Ik dank Hem, in de oprechtheid van mijn ziel, dat ik uitgekozen ben voor deze missie. Ik vrees niets. Nooit in mijn leven ben ik rustiger of gelukkiger geweest* » (24 april 1840).

NAAR HET ROTSGBERGTE

Pater De Smet hield een nauwkeurig dagboek van zijn reizen bij zodat we beschikken over het relaas van zijn missietochten in heel het Amerikaanse Westen. Op het einde van zijn leven zou hij in het totaal (bootreizen van en naar Europa inbegrepen) 420.000 km afgelegd hebben !

Zijn tocht naar de Plathoofden voerde hem door immense vlakten doorsneden door diepe ravijnen en vervolgens door verzengend hete woestijnen, tot tenslotte in de verte de imposante barrière van het Rotsgebergte opdoemde : « *Rotsen bovenop rotsen gestapeld, als de ruïnes van een ganse wereld, bedekt met eeuwige sneeuw als door een lijkwade* » (25 januari 1841).

Bij de bron van de Groene Rivier, een bijrivier van de Colorado, zag pater De Smet tot zijn grote vreugde een groep Plathoofden op hem toekomen ; zij waren uitgestuurd om de zwartrok naar hun kamp te escorteren. « *Onze ontmoeting was niet die van vreemdelingen maar van vrienden. Het was alsof kinderen na een lange afwezigheid van hun vader hem tegemoet liepen. Ik weende van blijdschap toen ik hen omhelsde, en ook zij hadden de tranen in de ogen toen ze mij in de vriendelijkste bewoordingen welkom heetten* » (*ibid.*).

In het woongebied van de Plathoofden werd onze missionaris plechtig ontvangen door het opperhoofd. « Zwartrok », zo sprak de leider van de stam, « wees welkom bij mijn volk. Vandaag heeft de Grote Geest onze wensen vervuld. U bent nu temidden van een onbeschaafd en arm volk dat ondergedompeld is in de duisternis van de onwetendheid. Spreek, zwartrok ; wij zijn allemaal uw kinderen. Toon ons de weg die wij moeten volgen om aan te komen waar de Grote Geest verblijft. Onze oren zijn geopend, onze harten zullen al uw woorden ontvangen. »

De daaropvolgende zondag werd voor de eerste keer in de geschiedenis het H. Misoffer opgedragen in het Rotsgebergte : een erg ontroerend moment.

De missionaris begon daarop onmiddellijk met zijn kersteningswerk. *« Ik preekte volgens een vaste regemaat tot hen, viermaal per dag. Hun ijver was zo groot dat zij naar mij toeliepen om een goede plaats te bemachtigen ; zelfs de zieken lieten zich tot bij mij dragen. Aanstands na mijn aankomst was ik met behulp van een tolk begonnen met de vertaling van de belangrijkste gebeden. Twee weken later beloofde ik een medaille van de H. Maagd aan diegene die het eerst zonder fouten het Onze Vader, het Weesgegroet, het Credo, de Tien Geboden en de vier Akten zou kunnen opzeggen »* (ibid.). Tot zijn grote verbazing stond één van de aanvoerders op en begon al deze gebeden foutloos te reciteren. De missionaris omhelsde hem en stelde hem aan tot zijn catechist. Het Plathoofd oefende zijn functie zo gewetensvol uit dat de hele stam de gebeden op minder dan tien dagen van buiten kende !

Onze jezuïet verkreeg massa's bekeringen. Op het einde van zijn leven heeft "men" hem ervan beschuldigd in zijn dagboeken gelogen te hebben, maar talloze getuigen konden bevestigen dat hij de waarheid helemaal niet verdraaid had. Het was met een ontroerende ernst dat de indianen zich bekeerden en van levenswijze veranderden : ze hielden op met vechten, deden boete, baden op vastgestelde tijdstippen zoals in een klooster. *« Zijn dit de volkeren die de beschaafde mensen met de naam "barbaren" durven benoemen ? Veel te lang heeft men er zich aan gewoon gemaakt de wilden in het binnenland te beoordelen op basis van de indianen aan de grenzen. Deze laatsten hebben de ondeugden van de blanken geleerd, die er zich in hun onlesbare dorst naar laagbijdegronds gewin op toeleggen hen te verderven en die hen aanmoedigen hun eigen slechte voorbeeld te volgen »* (ibid.).

Toen de Plathoofden op een bepaalde dag hun kamp opbraken om in kleine etappes meer naar het noorden te trekken, op zoek naar bizens, volgde pater De Smet hen. Hij deelde in alles het leven van de roodhuiden. Hij at het vlees van de neergeschoten bizens of stelde zich tevreden met boomwortels in minder gunstige tijden. Hij sliep onder de blote hemel of trotseerde in een kleine tent onweer en storm. Vier maanden lang had hij opnieuw aanvallen van koorts, tot deze problemen plots voorgoed ophielden : *« Het harde leven dat ik leidde heeft er mij eindelijk van verlost ! »*, schreef hij (ibid.).

De bergketen van de *Rocky Mountains*, met toppen tot boven de 4000 meter, loopt als een ruggengraat dwars door het westen van Noord-Amerika. Pater De Smet aanschouwde het indrukwekkende gebergte voor de eerste keer in het voorjaar van 1840, toen hij onderweg was naar de Plathoofden.

Op het eind van de zomer keerde de missionaris terug naar Saint-Louis, langs een andere weg : langs de Yellowstone, dwars doorheen het territorium van de gevaarlijke Zwartvoeten en Raven. Hij wou namelijk de forten langsheen de Missouri aandoen, om er halfbloeden te dopen. Het enige wat de Plathoofden bij zijn vertrek kon troosten was zijn belofte dat hij in het voorjaar zou terugkomen, samen met verschillende andere zwartrokken...

EEN NIEUW PARAGUAY

Maar een expeditie naar zo'n verre bestemming kost geld, en de jezuïeten zaten erg krap bij kas. Pieter-Jan vond een ingenieuze oplossing : hij liet het relaas van zijn tocht drukken en publiceren op duizenden exemplaren, die hun weg vonden naar de Amerikaanse katholieken. De financiële steun voor de veelbelovende missie overtrof de verwachtingen.

In het voorjaar van 1841 vertrok onze missionaris in het gezelschap van twee medepaters, drie broeders en drie timmerlui. De tocht voerde door Nebraska en Wyoming naar de voet van de *Rocky Mountains*.

Tot grote vreugde van P. De Smet was de vurigheid van zijn indianen tijdens zijn afwezigheid niet bekoeld. De meesten kenden de gebeden die hij hen geleerd had nog van buiten ; tweemaal per dag was de hele stam samengekomen om ze op te zeggen !

Het lag in de bedoeling van onze Vlaming om de Plathoofden zover te krijgen dat ze op termijn hun nomadenbestaan zouden opgeven en zich voorgoed in een vruchtbaar gebied zouden vestigen. Hij besefte wel dat de overgang geleidelijk moest gebeuren, en dat de jacht nog jarenlang te belangrijk zou zijn om te kunnen overleven. Maar het zou goed zijn dat ze na de jacht naar een vaste woonplaats zouden kunnen terugkeren, waar de landbouw zou aan-

vullen wat er aan wild tekort was. De Plathoofden hadden instemmend gereageerd op dit plan, en ze hadden ondertussen een gebied gevonden dat hen ideaal leek: een vruchtbare vallei midden in het Rotsgebergte, aan de rivier Bitter Root. Pieter-Jan was enthousiast. Op 24 september liet hij een groot kruis oprichten in wat hij als het middelpunt van de nieuwe nederzetting zag. *« Ik had vurig gehoopt dat al diegenen die zich interesseren voor de vooruitgang van onze heilige godsdienst aanwezig waren geweest. Hoe groot zou hun emotie niet geweest zijn als ze hadden gezien hoe alle Plathoofden, van het stamhoofd tot de kleinste kinderen, vroom hun lippen drukten op het kruishout dat de wereld heeft gered en op hun knieën het engagement aangingen om liever duizend keer te sterven dan ooit het geloof af te zweren »* (brief van 15 augustus 1842).

Op het feest van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans werd de nieuwe missie plechtig onder de bescherming van de hemelse Moeder geplaatst. Ze kreeg de naam *Missie van de H. Maria*.

In een brief aan zijn overste legt P. De Smet uit dat het model dat hem voor ogen staat de beroemde *reducties* van Paraguay zijn, gesticht in het begin van de 17de eeuw door Spaanse jezuïeten die de stam van de Guarani bekeerden en hen de landbouw leerden beoefenen (goed bekend door de film *The Mission* uit 1986). Onze missionaris had die reducties grondig bestudeerd. *« Om het doel te bereiken moeten we eerst en vooral elke schadelijke invloed weren. Wij zijn hier verwijderd niet alleen van elke vorm van corruptie maar ook van alles wat het Evangelie de wereld noemt. Dat voordeel moeten we bewaren door van nabij toe te kijken op de contacten van de wilden met de blanken »* (26 oktober 1841).

Eén van de twee medepaters, een architect, had reeds het plan voor het dorp uitgetekend: in het midden de kerk, met een school ernaast; rondom de woningen, met ateliers, magazijnen en andere gebouwen van algemeen nut; verderop de velden die in cultuur moesten gebracht worden.

Op 11 november was het Godshuis klaar, en begin december konden de paters tweehonderd volwassenen dopen. P. De Smet, die tussen al het werk door regelmatig de wijde omgeving verkende en ook aan andere stammen de Blijde Boodschap verkondigde, diende op Kerstdag nogmaals aan 150 indianen het doopsel toe en zegende 32 christelijke huwelijken in.

Men staat verbaasd over de openheid van hart en geest van de indianen om het christelijk geloof

te aanvaarden en de ijver waarmee ze het beleden. Na het dagelijks avondgebed in de kerk bleven veel Plathoofden er nog uren bidden of geestelijke liederen zingen. De paters konden al vlug aan een groot aantal roodhuiden de toelating geven om veelvuldig te communie te gaan, en vaak hoorden ze de ene biecht na de andere zonder er de noodzaak tot absolutie in te ontdekken.

EEN VERSCHIJNING VAN DE H. MAAGD

Op Kerstavond, enkele uren voor de middernacht-mis, werd de missie begenadigd door een uitzonderlijk gebeuren: Onze-Lieve-Vrouw verscheen aan een kleine weesjongen, Paul genaamd.

« De leeftijd van de jongen, zijn vroomheid en onbevangenheid, de aard zelf van de feiten waarvan hij verslag uitbracht maken het onmogelijk om de eerlijkheid van zijn relaas in twijfel te trekken », schreef P. De Smet. « Hij vertelde mij het volgende: "Toen ik binnenging in de tent van Jan, waar ik naartoe gegaan was om hem te vragen mij te helpen bij het aanleren van de gebeden die ik nog niet kende, zag ik een ongelooflijk mooi iemand. Haar voeten raakten de grond niet aan; haar kleren waren wit als sneeuw; zij had een ster boven haar hoofd, en onder haar voeten een slang met een vrucht die ik niet ken. Uit haar hart kwamen stralen licht naar mij toe. Toen ik dat zag, was ik eerst bang; daarna niet meer. Mijn hart was warm, mijn geest helder en, ik weet niet hoe, maar plots kende ik mijn gebeden." Het kind eindigde zijn relaas met te zeggen dat dezelfde persoon hem verschillende keren verschenen was terwijl hij sliep en dat zij hem op een keer gezegd had dat het haar aangenaam was dat het eerste dorp van de Plathoofden de naam van H. Maria gekregen had. »

P. De Smet besloot: *« Verschillende personen hebben hem ondervraagd, en hij bleek altijd dezelfde antwoorden te geven. Door zijn houding is hij nog altijd de engel van de stam »* (15 augustus 1842).

Op 30 december kon onze Vlaamse zwartrok blij en erkentelijk voor de steun vanuit de Hemel aan zijn provinciaal schrijven: *« Heel de stam van de Plathoofden bekeerd; verschillende Kalispel, Doorboorde Neuzen, Priemharten, Slangen, Kootenai gedoopt; nog andere stammen die hun armen naar ons uitsteken. Een reusachtig land dat enkel wacht op de komst van missionarissen om zich onder de standaard van Jezus Christus te scharen. Ziedaar, Eerwaarde Pater, het boekje dat wij u aanbieden op het eind van 1841. »*

[wordt vervolgd]
redactie KCR

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter: † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur: Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever: E. Govaerts, Postbus 14, B-2650 Edegem.

Abonnement: € 10. Steunabonnement: vanaf € 15. Buitenland: € 12.

Rekening 000-3302057-80. IBAN: BE47 000 3302057 80. BIC: BPOTBEB1.

Internet: www.nl.site-crc.com – E-mail: hij.is.verrezen@gmail.com